

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
HISTORICKÝ ÚSTAV

DIPLOMOVÁ PRÁCE

SPOLKOVÝ ŽIVOT V TŘEBONI A JEJÍM OKOLÍ V PRVNÍ
POLOVINĚ 20. STOLETÍ

Vedoucí práce: PhDr. et PaedDr. Jiří Dvořák, Ph.D.

Autor práce: Veronika Dušáková

Studijní obor: Historie

Ročník: 2

2011

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice, 27. dubna 2011

.....

PODĚKOVÁNÍ

Upřímně bych chtěla poděkovat všem, kdo mi jakkoliv pomohli při sepsání této bakalářské práce. Hlavně mé rodině, která se mnou vše každý den prožívala, a také přátelům za jejich velkou podporu a trpělivost. Jmenovitě slečně Tereze Střelbové a Dagmar Beníškové.

Další osoba, bez které by tato práce jen těžko vznikla, je pan PhDr. et PaedDr. Jiří Dvořák Ph.D. , který byl vždy ochoten mi pomoci dobrou radou či nápadem.

V neposlední řadě bych chtěla poděkovat Státnímu oblastnímu archivu v Třeboni a Státnímu okresnímu archivu v Jindřichově Hradci za vstřícný přístup.

ANOTACE

Diplomová práce *Spolkový život v Třeboni a jejím okolí v první polovině 20. století* je zaměřena na problematiku kulturně-společenských aktivit v jihočeské Třeboni. Z obsahového hlediska ji lze rozdělit do čtyř stěžejních celků.

První část se věnuje spolkové činnosti v obecné rovině a zmiňuje vývoj příslušné legislativy. Navazující kapitoly směřují pozornost k dějinám, obyvatelstvu a správě města Třeboň. Patříčný prostor je věnován městským lázním a osobě Václava Hucka, který se svým působením nasmazatelně zapsal do třeboňských dějin. Pozornost je věnována třem základním sférám jeho aktivit - pedagogické činnosti, angažování v regionálních spolcích a lázeňství. Následuje hlavní část věnovaná osmi místním spolkům.

Cílem práce je především vypracovat obraz jednotlivých spolků a jejich následná komparace. Velký důraz bude kladen na okolnosti vzniku, počty členů, zaměření činnosti a finanční záležitosti vybraných spolků. Dalším záměrem diplomové práce je zhodnocení přínosu spolkové aktivity v každodenním životě na regionální úrovni. Třeboň takovou oblastí bezesporu byla.

ANNOTATION

This diploma paper *Club life in Třeboň and in its outskirts in first half of 20th century* is targeted on an issue of culturally-social activities in South Bohemian Třeboň.

The first part is dedicated to club activities in the general level and mentions a development of relevant legislation. Successive chapters focus on history, population and government of Třeboň city. An appropriate space is dedicated to a municipal spa and to Václava Huck, who is branded due to his activities in Třeboň history. An attention is paid to 3 basic spheres of his activities – an educational activity, an engagement in regional clubs and a balneology.

The target of this paper is mainly to draw a picture of single clubs and their following comparison. A great accent is going to be placed on circumstances of origin, numbers of club members, focus on activities and financial matters of selected clubs. The next intent of this diploma paper is an estimation of contribution of club activities in daily life on regional level. Without question Třeboň was this region here with.

Obsah

1	ÚVOD.....	7
2	SPOLKY V PRŮBĚHU ČASU	12
2.1	SPOLKOVÁ LEGISLATIVA	14
3	TŘEBOŇ	17
3.1	HISTORIE.....	17
3.2	OBYVATELSTVO.....	18
3.3	SPRÁVA.....	19
3.4	KULTURA - KINO	20
3.5	KULTURA – LOUTKOVÉ DIVADLO.....	21
4	VÁCLAV HUCEK.....	22
5	VÁCLAV HUCEK – UČITEL	24
6	VÁCLAV HUCEK – SPOLKOVÝ ČINITEL.....	26
7	VÁCLAV HUCEK – ŘEDITEL BERTINÝCH LÁZNÍ	28
8	PĚSLAV	31
9	SPOLEK VOJENSKÝCH VYSLOUŽILCŮ	37
10	NÁRODNÍ JEDNOTA POŠUMAVSKÁ	43
11	SPOLEK PANÍ A DÍVEK.....	49
12	SPOLEK DIVADELNÍCH OCHOTNÍKŮ	54
13	OKRAŠLOVACÍ SPOLEK.....	61
14	STUDENTSKÝ SPOLEK ROŽMBERK.....	66
15	NÁRODOHOSPODÁŘSKÝ SBOR JIHOČESKÝ.....	72
16	ZÁVĚR.....	77
	SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	83
	SEZNAM ZKRATEK	90
	SEZNAM PŘÍLOH.....	91

1 ÚVOD

Spolky a organizace sdružující skupiny lidí vznikají na rozličných základech a v historii se tedy setkáváme s organizacemi společenského, kulturního, ekonomického či politického charakteru. V minulosti i dnes se vedle divadelních ochotníků nebo zpěváků sdružovali také obchodníci, řemeslníci a politicky aktivní lidé. Nejedná se o záležitost starou nanejvýš několik století. Sdružování a spolčování pod záštitou korporací v určitém zájmu či se společným cílem je staré jako lidstvo samo.

Za první spolky v pravém slova smyslu jsou považována už od dob středověku známá cechovní společenství, která sdružovala pracovníky stejného povolání. S postupem času se přidávaly i jiné zájmové skupiny. Za zlatý věk spolkové činnosti je potom považováno devatenácté století. V případě Českých zemí tedy zejména druhá polovina století, v souvislosti se zrušením poddanství a přetvořením dosavadního Rakouského císařství roku 1867 na Rakousko-Uhersko.¹

Diplomová práce s názvem *Spolkový život v Třeboni a jejím okolí v první polovině 20. století* klade důraz zejména na spolky kulturního a společenského charakteru v oblasti jihočeského města Třeboně.² Přihlédnuto bude ovšem i ke sdružením v rovině hospodářské, školské a sociální. Z hlediska časového vymezení klade práce největší důraz na období první republiky s částečnými přesahy do devatenáctého století, kdy většina posuzovaných spolků vznikla. Ve vybraných případech bude třeba zasadit události i do kontextu druhé poloviny 20. století z důvodu kontinuity fungování spolku.

První kapitola se v teoretické části bude věnovat otázkám charakteristiky pojmu spolek a přibližnému časovému určení prvního výskytu spolků na našem území.

¹ Jan JANÁK, Zdeňka HLEDÍKOVÁ, Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích: od počátku státu po současnost*, Praha 2005; Jan JANÁK, Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Dějiny správy v českých zemích do roku 1945*, Praha 1989.

² František ROUBÍK, *Ke vzniku správního rozdělení Čech z roku 1860*, Praha 1938; Karel SCHELLE, *Vývoj veřejné správy v letech 1848-1948*, Praha 2002; František ŠTĚPÁNEK, *Vývoj samosprávy v českých zemích ve druhé polovině 19. století*, Brno 2007; Milan HLAVAČKA, *Zlatý věk české samosprávy. Samospráva a její vliv na hospodářský, sociální a intelektuální rozvoj Čech 1862-1913*, Praha 2006.

Opomenuta nebude ani motivace občanů ke vstupu do těchto korporací a také sociální skladbě a zaměstnání členstva. Pozornosti se taktéž dostane spolkové legislativě v habsburské monarchii a později v Československé republice.

Tato část se opírá o informace z knihy *Spolky, shromáždění a politické strany* autorů Václava Dusila a Josefa Klimenta. Jedná se o starší knihu (vyšla v Praze roku 1936) a jako k takové se k ní musí přistupovat s potřebným kritickým pohledem.³ Badateli ovšem poskytuje cenné informace z oblasti spolkové legislativy. Druhou knihou, z níž tato kapitola čerpá, je publikace kolektivu autorů *Pražské spolky* vydaná v roce 1998 v Praze.⁴ Přínosná je zejména úvodní studie autorů Tomáše Rataje a Jany Ratajové, jejímž předmětem je téma spolkové činnosti nejen v Praze, ale v širším geografickém kontextu. Ve zbylé části knihy nalezneme podrobný soupis všech pražských spolků, což není pro tuto práci příliš využitelné a může sloužit spíše pro případnou stručnou mezimístní komparaci.

Další kapitola kompilativního charakteru se věnuje městu Třeboň. Prostor bude dán jednak dějinám města a jeho okolí, ale také skladbě a vývoji místního obyvatelstva v průběhu let. Stranou nezůstanou ani správní změny, kterými Třeboň prošla. Zmíněny budou i další významné kulturní atributy města. Jedná se především o místní loutkové divadlo a biograf.

Jistou inspirací může být badateli kniha starší proveniencí *Průvodce po městě Třeboni a nejbližším okolí, pak stručné dějiny města toho*, někdejšího třeboňského archiváře Theodora Antla, která vyšla v Třeboni roku 1902.⁵ Ucelený pohled na dějiny Třeboně doplněný bohatou fotografickou přílohou poskytuje čtenáři publikace Jiřiny Psíkové a Jan Zieglera *Třeboň*, která vyšla pod záštitou edice Zmizelé Čechy roku 2009 v Praze a Litomyšli.⁶ Pohled na každodenní kulturní život třeboňských obyvatel bude přiblížen zejména pomocí článků, které vycházely v místním zpravodaji s názvem Třeboňský svět.

³ Václav DUSIL – Josef KLIMENT, *Spolky, shromáždění a politické strany podle práva československého*, Praha 1936.

⁴ Marek LAŠTOVKA a kol., *Pražské spolky. Soupis pražských spolků na základě úředních evidencí z let 1895 – 1990*, Praha 1998.

⁵ Theodor ANTL, *Průvodce po městě Třeboni a nejbližším okolí, pak stručné dějiny města toho*, Třeboň 1902.

⁶ Jiřina PSÍKOVÁ a Jan ZIEGLER, *Třeboň*, Praha a Litomyšl 2009.

K neopomenutelným kulturním aspektům Třeboně patří vedle divadla a kina také místní lázně (Bertiny). S jejich založením je spojeno jméno učitele Václava Hucka. Huckova osobnost je dle mého názoru významná pro Třeboň nejen z hlediska založení novodobé lázeňské tradice, ale důležitou roli sehrál rovněž jako představitel spolkového života. Huckovi a jeho lázním jsem proto věnovala jednu kapitolu diplomové práce. Reflektována bude osoba učitele, spolkového činitele a zakladatele a ředitele lázní. Rovněž bude proveden malý exkurz do dějin lázeňství v jižních Čechách. Pozornost bude věnována také otázce, za jakých okolností probíhala stavba Bertiných lázní.

Tato kapitola bude vypracována převážně na základě archivních pramenů. Důležité informace obsahuje archivní fond *Pozůstalost Václava Hucka*, který je deponován ve Státním oblastním archivu v Třeboni (dále SOA Třeboň). V jedenadvaceti knihách jeho zápisků je reflektováno dění ve městě Třeboni v druhé polovině devatenáctého století. Stranou nezůstává ani jeho osobní život. Záležitosti z hlediska provozu Bertiných lázní pak obsahuje nezpracovaný fond *Lázně Třeboň* uložený v depozitu Jindřichohradeckého okresního archivu (dále SOkA Jindřichův Hradec). Z literárních pramenů, týkajících se Bertiných lázní i osoby Václava Hucka, nelze opomenout knihu *Takové byly a jsou třeboňské lázně* od Jiřiny Psíkové.⁷

Spolkovou problematikou na přelomu 19. a 20. století a v průběhu první poloviny 20. století v daném regionu se zabývá i několik kvalifikačních prací z provenience Historického ústavu Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Spolkovou činností na Českobudějovicku se v diplomové práci zabýval Jan Votruba, pro oblast Pacovska existuje bakalářská práce Josefa Davida. Rakovnickým spolkům věnoval diplomovou práci Marek Pavlík. Kvalifikační práce lze použít jako vhodný pramen k poznání obecných spolkových aktivit nebo k případné komparaci spolků stejného zaměření či charakteru.

Ve stěžejní části diplomové práce pak bude postupně představeno osm vybraných třeboňských spolků. Pěvecký spolek Pěslav, Spolek vojenských vysloužilců, Spolek divadelních ochotníků, Okrašlovací spolek, Spolek českých paní a dívek, Studentský

⁷ J. PSÍKOVÁ, *Takové byly a jsou třeboňské lázně*, Třeboň 2008.

spolek Rožmberk a místní odbory Národní jednoty pošumavské a Národohospodářského sboru jihočeského.

Pro zpracování této části budou využity převážně archivní fondy jednotlivých spolků, uložené ve Státním okresním archivu v Jindřichově Hradci respektive ve Státním oblastním archivu v Třeboni (Národní jednoty pošumavská, Národohospodářský sbor jihočeský). U spolků jejichž fondy jsou uloženy v SOkA Jindřichův Hradec se jedná většinou o fondy velikosti jednoho až dvou kartonů doplněné dvěma až třemi knihami. Opačná situace je u archiválií ze SOA Třeboň. Jsou zde deponovány prameny k aktivitě v celé oblasti působnosti spolků. Záležitosti vztahující se přímo k Třeboni však tvoří pouze zlomek z celkového množství archivního materiálu. Ve všech fondech bez rozdílu na charakter spolku můžeme najít převážně spolkové stanovy, zápisy ze schůzí, účetní materiál, organizační záležitosti nebo propagační materiál, jako byly například plakáty či pozvánky.

U jednotlivých spolků bude pozornost směřována především k otázkám týkajícím se jejich vzniku a zaměření, podobě stanov, správnému členění spolku, počtu a struktuře členstva nebo ekonomickému zázemí. Vše s ohledem na začlenění do každodenního života v Třeboni a vnímání spolkové aktivity jako takové.

Zhodnotit literární prameny ke spolkové aktivitě v Třeboni je krajně obtížné. Z výčtu výše zmíněných knih je jasně patrné, že publikace, jejímž stěžejním tématem by byl třeboňský spolkový život, zatím nebyla vydána. Při vytváření alespoň přibližného obrazu musí badatel využít průniku tří informačních rovin. Za prvé jsou to obecné a teoretické informace o spolcích a sdružování se v nich. Za druhé může badatel použít literaturu, která se zabývá dějinami konkrétního města, ve kterých lze poměrně často najít alespoň zmínky o jeho kulturním životě. V neposlední řadě jsou to právě prameny uložené v archivech, které vznikly přímo z činnosti konkrétní spolkové organizace.

Z metodologického hlediska se v diplomové práci jedná především o komparaci jednotlivých spolků. Při vzájemném porovnávání bude přihlížet k jejich činnosti, materiálnímu zázemí, struktuře členstva. Zřetel bude brán i na délku trvání jejich aktivní činnosti. Výsledkem tohoto výzkumu by měl být obraz prvků a charakteristik, které jednotlivá sdružení spojují, i ty, kterými se vzájemně odlišují. Záměrem diplomové práce je rovněž vypracování přehledu hlavních a z hlediska činnosti neaktivnějších

třeboňských spolků. Pokusí se odpovědět i na otázku, zda členskou základnu tvořily osoby z široké veřejnosti, nebo zda to byla jen velmi úzká skupina obyvatel, která byla činná v několika spolcích zároveň. V neposlední řadě se pokusí objasnit, zda bylo členství v jakémkoliv spolku známkou jistého společenského statusu.

Vedle komparační metody využívá práce rovněž metodu biografickou, konkrétně v případě kapitoly zaměřující se na třeboňského učitele a spolkového činovníka Václava Hucka. Na jeho osobnost bude nahlédnuto rovněž optikou historické antropologie, především v souvislosti s výzkumem jeho sociální sítě.

Diplomová práce si vytkla za svůj cíl představit město Třeboň a jeho kulturně-společenské zázemí na sklonku devatenáctého století a během první poloviny století dvacátého. Pokusí se o vytvoření a zachycení obrazu jak spolkového tak každodenního života obyvatel.

Téma pro diplomovou práci jsem si zvolila na základě zájmu o dějiny první poloviny dvacátého století. Situování do jižních Čech a konkrétně na Třeboňsko je proto, že zde mám své kořeny a je pro mě důležité a rovněž zajímavé, dozvědět se více o historii města a kraje.

2 SPOLKY V PRŮBĚHU ČASU

Jak už bylo výše jednou uvedeno, spolky nejsou záležitostí dnešní společnosti, a ani nejsou jednoho jediného druhu. Spolčování lidí je jeden z projevů veřejného života společnosti a dnes patří k základním právům občana – jedince. Není náhodou, že během mnoha revolucí se mezi jinými požadavky objevovalo právě právo na svobodnou spolkovou aktivitu.

Počátky spolkové aktivity jako takové hledají badatelé většinou v období středověku, v době stavovsky rozdělené společnosti. Toto rozdělení navazovalo již na tzv. učení o trojím lidu. Ve stavu měl člověk jednak své povinnosti, ale také mnohá práva. S postupem času vznikaly rozličné skupiny i vně stavů. Šlechta nebyla rozdělena jen na nižší a vyšší, ale byly zde i například regionální skupiny šlechticů.

Svazy a skupiny rozličného charakteru vznikaly i ve městech. Čím byl spolek důležitější a aktivnější, tím mohl jeho člen pomýšlet na vyšší společenskou a mocenskou prestiž. Tito lidé mnohdy zasedali v městských radách, a podíleli se tak na městské samosprávě.⁸

Opomenuty nesmějí být ale ani spolkové aktivity ostatních městských obyvatel. V obchodní rovině jsou to určitě známá cechovní společenství. Cech určitého řemeslnického odvětví měl za úkol ochranu příslušníků před konkurencí a dozor nad nákupem surovin i odbytem výrobků. Základem bylo povinné členství a monopolní postavení řemeslného oboru v oblasti.⁹

Na čelních stupních hierarchie stáli cechovní mistři (cehmistři). Následně tak představovali kromě ekonomické i společenskou elitu města. Většinou taktéž patřili mezi radní samosprávy daného města. Tímto krokem pak došlo k propojování

⁸ M. LAŠTOVKA a kol., *Pražské spolky*, s. VII.

⁹ Konkrétně ve městě Třeboň vznikala a zanikala postupem času následující cechovní společenství: Cech hrnčířů, kožešníků, krejčích, mlynářů, pekařů a krupařů, mydlářů a svíčkařů, punčochářů, řezníků, soukeníků, ševců, tkalců, truhlářů a sklenářů, zedníků.

hospodářských, sociální a mocenských zájmů a pozic.¹⁰ Cechovní členství provázelo příslušníka celým jeho životem. Z pokladny byly placeny vlastní slavnosti, společné mše, ale také se vyplácely vdovy bývalých členů. Navzdory tomu, že tyto korporace postupem času ekonomickou prosperitu spíše brzdily, byly zrušeny až roku 1859 s novelou živnostenského řádu.

K modernímu způsobu spolčování měly ovšem stavy i cechy hodně daleko. Zejména kvůli svému povinnému členství. Vedle obchodních či ekonomických spolků existovala v minulosti i církevní shromáždění. Od cechů se lišila nejen oborem působnosti, dobrovolným členství, ale také tím, že byly na vyšších kruzích prakticky nezávislé. Církevní spolky sloužily hlavně k charitativním účelům a také pro rozvoj laické zbožnosti.

Jinou skupinou jsou spolky vědecké a vzdělávací. Doba jejich příchodu jde ruku v ruce s nástupem humanismu a renesance. Ovšem o plném rozkvětu a rozšíření můžeme mluvit v osmnáctém století v období osvícenství. Osvícenské myšlenky posunuly spolkovou aktivitu zase o něco dál. Členové takových spolků se většinou sdružovali na půdě učených společností a akademií. Mezi učené společnosti jsou většinou řazeny i tzv. tajné společnosti¹¹, jakými byli hlavně zednáři¹², ilumináti či rosenkrucciáni. Scházeli se v lóžích a cílem jejich činnosti bylo osvobození a obecné blaho lidstva. Jejich ceremonie a symbolika splývají místy až s mystikou.

Údajně to byly právě „tajné“ společnosti, kvůli kterým se stát začal více zajímat o spolčování a spolky. V neprůhlednosti lóží viděl konkurenci své absolutistické vlády. Ve státech habsburské monarchie došlo ke značnému potlačování spolkové aktivity za vlády Marie Terezie a za doby velké francouzské revoluce. Panovníci začali vydávat různé směrnice a nařízení ohledně zakládání a členství ve spolcích. Největší rozmach spolčování s sebou přineslo až devatenácté století. Hlavně díky své legislativě.¹³

¹⁰ Václav BŮŽEK – Pavel KRÁL (edd.), *Člověk českého raného novověku*, Praha 2006, s.34.

¹¹ Albert Lantoiné (jeden z nejlepších historiků tajných společností) rozlišuje dva významy tohoto spojení. Jeden označuje *společnosti revoluční* – které prosazují myšlenky jak liberální, tak ty, které svobodu potlačují, a jež jsou tajné, protože se skrývají. Druhé možné vysvětlení se týká *iniciačních společností*, o jejichž existenci víme a tajné jsou pouze jejich rituály. První může být nepřátelská státnímu režimu, druhá naopak ve své zemi zaujímá takové postavení, jaké jí nařizuje úcta a věrnost vládnoucí moci. René ALLEAU, *Tajné společnosti: jejich vznik a osudy*, Praha 2006.

¹² Více k tomu: Jiří BERÁNEK, *Tajemství lóží. Svobodné zednářství bez legend a mýtů*, Praha 1994.

¹³ M. LAŠTOVKA a kol., *Pražské spolky*, s. VIII – IX.

Některé spolky byly vládní mocí podporovány, především ty průmyslové, spořitelní či bankovní, ale také mocenské kruhy také neměly nic proti vědeckým nebo studijním spolkům. První důležitější zákony a nařízení byly v habsburské monarchii vydány až v druhé polovině 19. století. V návaznosti na revoluční události v letech 1848 a 1849. Zákon o právu spolčovacím z roku 1867 převzala po první světové válce vláda Československé republiky. Tento zákon, doplněný o několik upřesňujících norem, platil po celou dobu první republiky.

Spolková činnost začala procházet centralizací do větších skupin (nezávislost si udržely pojišťovací, ochotnické či vědecké spolky). Další jev, který můžeme během této doby vysledovat, byla politizace. Další změnou během první republiky byl vznik spolků úplně nových. V návaznosti vznikaly spolky legionářské a charitativní. Pozadu nezůstaly ani ty mládežnické. Ke změně zákona došlo v předvečer druhé světové války, hlavně se jednalo o omezení spolčovací svobody. Poslední větší změna v první polovině dvacátého století přišla po válce, roku 1945 dekretem prezidenta Beneše, kdy byly téměř všechny rozpuštěné spolky opět prohlášeny za aktivní.¹⁴

2.1 SPOLKOVÁ LEGISLATIVA

Po více či méně úspěšných pokusech o vydání normy pro spolkovou aktivitu v habsburské monarchii, spatřil světlo světa první spolkový zákon, a to dekretem dvorské kanceláře dne 15. listopadu 1843. Nově vzniklý spolek musel mít povolení příslušných úřadů státní správy. V předvečer revoluce se na půdě spolků odehrávaly živé diskuse a mezi požadavky povstalců patřilo právo petiční, spolčovací a shromažďovací.

Revoluce byla potlačena, ale za úspěch lze považovat roku 1849 vydaný prozatímní spolkový zákon. Nepolitické spolky už nepotřebovaly k zahájení své

¹⁴ Jana RATAJOVÁ – Tomáš RATAJ, *Podoby a proměny spolkového života v Praze v letech 1918–1990*, in: Václav LEDVINKA – Jiří PEŠEK (edd.), *Od středověkých bratrstev k moderním spolkům*. Sborník referátů a materiálů ze 17. vědecké konference Archivu hlavního města Prahy, Praha 2000, s. 351 – 353.

činnosti povolení úřadů. S utišením revolučních myšlenek a nástupem tzv. Bachovského absolutismu byla spolková aktivita opět potlačována. Vše vyvrcholilo dalším zákonem z listopadu roku 1852. Vše se vrátilo k roku 1843, spolky byly podrobovány policejnímu dohledu a například politické spolky byly zakázány.¹⁵

Liberální pojetí spolkového práva přišlo až se spolkovým zákonem z 15. listopadu 1867 č. 134 o právu spolčovacím (vydán spolu se zákonem č. 135 o právu shromažďovacím). Zákon se skládal ze tří částí. O spolecích vůbec (§ 1 – 28), O spolecích politických (§ 29 – 35) a Ustanovení trestní a závěrečná (§ 36 – 39). V první části je deklarováno, co vše se za spolek považuje a naopak, na které spolky a společenství se zákon nevztahuje (ziskovní a pojišťovnické spolky, duchovní a bratrské řády). Dále zákon uváděl za jakých podmínek může daný spolek vzniknout a ukládal povinnost předložit stanovy spolky příslušnému zemskému úřadu. Ve statutách by mělo být uvedeno, k jakému účelu bude spolek sloužit, jaké má sídlo, orgány a jaká práva a povinnosti budou mít jeho členové. Na konec bylo uvedeno několik paragrafů ohledně případného zániku spolku - ať už z vlastní vůle, či úředním nařízením.

Politické spolky, řešené v druhé části zákona, byly podrobeny většímu dohledu úřadů. Pramení to z obavy, že by mohly příliš zasahovat do státní moci, jež jim nepřísluší. Mezi členy nesmějí být přijímáni cizinci, ženy a osoby nezletilé. Povinností je nahlašovat státním úřadům seznam členů a naopak je zakázáno nosit spolkový odznak.

Ve třetí části jsou deklarovány tresty a pokuty za případné porušení spolkového zákona (vězení až do 6 neděl nebo pokuta do 2000 korun) a také ustanovení, že v době vnitřních rozbrojů, války či jiného ohrožení státu může být činnost spolku zastavena.¹⁶

Velkou změnou prošel zákon na počátku roku 1939. Za zaniklé byly prohlášeny všechny politické spolky. S tím souviselo i zvýšení případných trestů. Po vzniku Protektorátu Čechy a Morava byl vládou opět obnoven úřední souhlas pro vznik nového spolku.

Po skončení druhé světové války byla spolková aktivita znovuzrozena dekretem prezidenta republiky ze dne 25. září 1945. Ten prakticky ohlašoval návrat k rakouskému spolkovému zákonu z roku 1867. Obnoveny měly být všechny zaniklé spolky, až na dvě

¹⁵ M. LAŠTOVKA a kol., *Pražské spolky*, s. XI.

¹⁶ V. DUSIL – J. KLIMENT, *Spolky*, s. 15 – 112.

výjimky. Spolky zaniklé v rámci slučovacích a jednotících snah v odborovém hnutí a spolky, jejichž program nekoresponduje se současnou politickou organizací veřejného života. V této podobě platil zákon až do roku 1951.¹⁷

¹⁷ M. LAŠTOVKA a kol., *Pražské spolky*, s. XIV – XV.

3 TŘEBOŇ

3.1 HISTORIE

Pro okolí města Třeboně ležícího v jižních Čechách je charakteristická rovinatá či mírně zvlněná krajina s velkým množstvím lesů, vodních ploch a rašelinišť.

Nejstarší systematické nálezy týkající se středověkého osídlení zdejší krajiny pocházejí z poloviny 13. století. Obyvatelé se zde usidlovali v blízkosti obchodních cest, tzv. karavan. Nejznámější je Vitorazská stezka, která spojovala východ a západ.

Do poloviny třináctého století spadají taktéž první písemné zmínky o městě Třeboň. Jedná se o listinu, která stvrzuje, že tehdejší majitel Třeboně, Vítek z Klokot z rodu Vítkovců, daruje klášteru ve Zwettlu ves Presnik. Další listina z roku 1261 zmiňuje dalšího Vítkovce, Pelhřima de Witigenove (Wittingau – německé označení pro Třeboň, české označení je poprvé uvedeno až 1359).¹⁸

Jak jsem již zmínila výše, Třeboň náležela k panství Vítkovců. Konkrétně jejich landštejnské větvi. Roku 1366 se zde usadili Rožmberkové, za jejichž panování dosáhla Třeboň jednoho ze svých hospodářských i kulturních vrcholů.¹⁹

Hned po uchopení moci založili Rožmberkové třeboňský augustiniánský klášter, k němuž přiléhal dvojloďný kostel svatého Jiljí. Byla sem soustředěna nejen duchovní správa, ale i vzdělávání a opisování knih.

¹⁸ J. PSÍKOVÁ – J. ZIEGLER, *Třeboň*, s. 5-6.

¹⁹ *Pověst o dělení Růží* - Podle dávné pověsti Vítek, prapředek rodu Vítkovců, měl pět synů a každému udělil do erbu jednu růži spolu s částí majetku jihočeského dominia. Nejstarší Jindřich dostal zlatou růži na modrém štítě a s ní hradecké panství. Druhorozený Vilém získal růži stříbrnou na červeném poli spolu s Landštejnem a Třeboní. Třetího Smila obdaroval otec panstvím strážským a bystřickým a určil mu modrou růži ve zlatém štítě. Čtvrtý Vok si směl ponechat otcův erb s červenou pětilistou růží na stříbrném (bílém) poli a stal se pánem Rožmberka a Krumlova. Konečně pátý, nemanželský syn Sezim, se musel spokojit s růží černou a panstvím ústeckým. Václav BŮŽEK – Josef HRDLIČKA – Pavel KRÁL – Zdeněk VYBÍRAL, *Věk urozených. Šlechta v českých zemích na prahu novověku*, Praha – Litomyšl 2002, s. 39. Více k tomu: J. HRDLIČKA, *Jak se utváří paměť. Legenda o dělení růží a její proměny na počátku 17. století*, in: V. BŮŽEK – P. KRÁL (edd.), *Paměť urozenosti*, Praha 2007, s. 68-87.

Městu jeho majitelé zajistili také mnoho privilegií. Roku 1376 byla Třeboň osvobozena od odúmrti, nemovitý majetek tedy nepropadal panovníkovi. Významným ekonomickým privilegiem se roku 1378 stalo povolení dovážet z Rakous dva vozy soli týdně. Třeboň bylo rovněž pořadatelem výročních trhů. Od roku 1505 se v měšťanském pivovaru smělo vařit kromě tmavého ječného piva i světlé pšeničné.

Do Třeboně pronikaly myšlenky humanismu, jež měly vliv na všechny sféry lidského života - od proměny treboňského hradu na renesanční zámek až po zvýšení hospodářské a ekonomické prosperity. Ze stavebního hlediska měl velký vliv na obraz Třeboně ničivý požár z roku 1562. Do hospodářství 16. století promluvili velkou měrou stavitelé rybníků. Mezi nejvýznamnější patřili Štěpánek Netolický, Mikuláš Ruthard z Malešova a asi nejznámějším byl Jakub Krčín z Jelčan.²⁰

Se smrtí Petra Voka 6. listopadu roku 1611 vymírá i rod Rožmberků a jihočeské panství se stává majetkem Švamberků. Ti ale během stavovského povstání hájili stranu stavů, a jejich majetek byl tudíž Habsburky zkonfiskován. Ve dvacátých letech 17. století byla Třeboň podrobena několika drancováním, která znamenala konec pro početné umělecké sbírky. Habsburkové však Třeboň dlouho nevlastnili. Už roku 1660 ji dědičně obdržel nový šlechtický rod, Schwarzenbergové. Za jejich správy treboňské panství vzkvétalo. Především díky rybníkářství, pivovarnictví a promyšlené správě dvorců.

Jako v celém státě, i zde platily reformy habsburských (a habsbursko-lotrinských) panovníků. Roku 1785 byl v rámci josefínských reform zrušen augustiniánský klášter. Schwarzenbergové se na treboňském území usadili na dlouho. Jejich správa skončila až po první světové válce s první pozemkovou reformou.²¹

3.2 OBYVATELSTVO

Výše už bylo jednou zmíněno, že první zmínky o Třeboni, a tedy i jejích obyvatelích, pocházejí z poloviny 13. století. Obyvatelé se usazovali kolem tržiště na hlavním náměstí. Zástavba pak v průběhu let pokračovala nejen uvnitř městských hradeb, ale i v nejbližším okolí.

²⁰ V. BŮŽEK, *Rytíři renesančních Čech*, Praha 1995.

²¹ J. PSÍKOVÁ – J. ZIEGLER, *Třeboň*, s. 5-14.

Podle nejstaršího urbáře (rožmberského z roku 1379) bylo v Třeboni uvnitř hradeb 75 domovních parcel, z nichž tři byly pusté, a ve vnějším městě 9 parcel a 2 lazební. Ke konci 14. století byla Třeboň městem s jedním tisícem obyvatel, kteří se živili především řemesly, pivovarnictvím či rybářstvím. S postupem času se tu uchytila téměř všechna řemesla, jejichž aktéři se sdružovali do cechů.²²

Velkou ránu do zvyšující se prosperity třeboňského panství přinesla první polovina 17. století, především doba třicetileté války. Chvilí před vypuknutím bojů zachvátil Třeboň obrovský požár, kterému padly za oběť radnice, městská brána a celkem 83 domů. Následně během války byla Třeboň devastována několika přechody vojenských oddílů. Výsledkem byl obrovský odliv obyvatelstva.

Roku 1616 žilo na třeboňském panství 1676 osedlých, o devět let později to bylo už jenom 301 osedlých. V Třeboni zůstalo z 96 měšťanských domů obydleno jen 45. A aby tomu nebylo málo, nemalým podílem se na odlivu obyvatelstva podepsalo vypuknutí morové epidemie roku 1640.

Obnova celého města probíhala různým tempem. Podmínky pro příznivý rozvoj (především řemesel) se zvýšily v tereziánské a josefínské době. Podle soupisu z roku 1794 bylo v Třeboni 271 domů. Z počtu téměř 3 tisíc obyvatel bylo 181 měšťanů. V roce 1842 již to bylo 292 domů a 3319 obyvatel.²³

Růst obyvatel neustal ani v průběhu druhé poloviny 19. století. Roku 1890 zde bylo 5421 obyvatel (5085 českých příslušníků, 326 německých) v 426 domech. Na tomto čísle se průměrný počet obyvatel ustálil na zhruba 50 let. Velký pokles počtu obyvatel měla za následek druhá světová válka (roku 1953 je evidováno pouze 3800 obyvatel). Během dalších 50 let ale zaznamenala Třeboň téměř trojnásobný nárůst obyvatelstva (rok 2009 – 8777).²⁴

3.3 SPRÁVA

V čele města stával rychtář dosazený vrchností, ale s postupem času byly jeho pravomoci oklešťovány na úkor městské rady. Radu tvořilo dvanáct konšelů, v jejichž

²² J. PSÍKOVÁ – J. ZIEGLER, *Třeboň*, s. 32-33.

²³ TAMTÉŽ, s. 42-46.

²⁴ Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850-1970, Praha 1978.

čele zasedal purkmistr. Konšelé byli volení z důležitých a mocných obyvatel města.²⁵ V roce 1793 byl pak v Třeboni zřízen úřad regulovaného magistrátu, kde pracovali vyškolení právníci placení státem. S touto reformou byl zrušen úřad rychtáře.

Roku 1850 došlo k významné změně ve státní správě. Byla zrušena vrchnostenská správa a město začalo být řízeno samosprávnými orgány. Obecní výbor Třeboně měl 15 členů, v čele stál starosta.

V prvních poválečných obecních volbách v roce 1919 volili obyvatelé Třeboně šestatřicetičlenné (od roku 1931 třicetičlenné) zastupitelstvo. Až do druhé světové války se vítězem místních voleb stala vždy Československá strana socialistická. Po druhé světové válce spadala správa pod Národní výbory.

Od roku 1855 byla Třeboň centrem nového, třeboňského okresu a sídlil v ní okresní soud. Takto tomu bylo až do roku 1960, kdy byl Třeboni status okresního města odebrán.

Z kulturně-správního hlediska je zajímavé, že roku 1960 bylo historické jádro Třeboně prohlášeno městskou památkovou rezervací.²⁶

3.4 KULTURA - KINO

První zmínka o kinematografu v Třeboni pochází z roku 1913. Tehdy ale radní města žádost vídeňské firmy zamítli. Prvním promítáním tedy bylo až představení Antonína Kludského z 18. října 1916 v hostinci na Novém světě. Ovšem jakákoliv nabídka na dlouhodobý provoz nepřišla. Záležitosti tak do svých rukou vzalo město. Záměr byl kvůli válečným událostem odsunut až na rok 1920, kdy došlo k podepsání smlouvy na užívání besedního sálu.

Promítání prvního filmu, jímž byl Hrabě Monte Christo, bylo uskutečněno 1. května. Do listopadu téhož roku bylo promítnuto 136 představení. Besední sál začal být brzy nevyhovující. Další osud biografu byl od roku 1928 spojen s hostincem

²⁵ Z. HLEDÍKOVÁ – J. JANÁK – J. DOBEŠ, *Dějiny správy*, s. 202-219.

²⁶ J. PSÍKOVÁ – J. ZIEGLER, *Třeboň*, s. 14, 15, 17, 29, 31.

na Novém světě u Zlaté stoky. Od roku 1954 začaly práce na novém projektu pro sídlo biografu v areálu Besedy, kde sídlí kino dodnes.²⁷

3.5 KULTURA – LOUTKOVÉ DIVADLO

Jedním z dramatických počínů vedle kamenného činoherního divadla²⁸ bylo v Třeboni loutkové divadlo. Příznivé podmínky pro založení souboru přišly s dobou po první světové válce. První představení se uskutečnilo 23. dubna 1921 pod patronátem zábavního odboru místního Sokola. Pravidelně soubor vystupoval od roku 1923, o tři roky později se přestěhoval do hostince U Zlatého hroznu. Další přemístění zažily loutky o šest let později, tentokrát do dřevěného pavilonu na Tyršově cvičišti. Premiérové představení zde bylo sehráno v lednu roku 1934.

Po dalším válečném období již loutkový soubor v dřevěné budově účinkovat nemohl. Několik let tedy vystupoval s improvizovaným jevištěm v podobě dvou skládacích konstrukcí. Počátkem 50. let začala rekonstrukce prostor v bývalém treboňském klášteře. V těchto místech sídlí a vystupuje treboňské loutkové divadlo (od roku 2005 Spolek loutkového divadla) dodnes.²⁹

²⁷ J. PSÍKOVÁ, *Treboňský kinematograf aneb Bio Světozor*, *Treboňský svět* 4, 2010, s. 21.

²⁸ Hranému divadlu je v této práci dán prostor v kapitole, která se věnuje treboňskému Spolku divadelních ochotníků.

²⁹ J. PSÍKOVÁ, *Tradice loutkového divadla v Třeboni*, *Treboňský svět* 10, 2009, s. 13-14.

4 VÁCLAV HUCEK

Jednou z důležitých a neopomenutelných postav společenského, kulturního i vzdělávacího života druhé poloviny devatenáctého století v Třeboni a jeho okolí byl bezesporu Václav Hucek. Třeboňských rodák to ale nebyl. Pokud by člověk pátral po Huckových rodových kořenech, v jižních Čechách by zůstal. Od Třeboně by se ale poměrně vzdálil, konkrétně by došel na území Vodňanska.

Václav Hucek se narodil na sklonku léta, 26. září roku 1820 v Budyni v rodině Jakuba a Anny Huckových. Václav nebyl jejich jediným dítětem. Jeho bratr Josef ho později následoval na Třeboňsko a stal se učitelem v Břilicích. Sestra Anna, statkářka v Budyni, si vzala Jakuba Vlčka a spolu měli dceru Rozálii, která provozovala třeboňské lázně po smrti Václava Hucka.

Se svými rodinami udržovali manželé Václav a Marie Huckovi kontakt. Velice často se v jeho deníkových zápiscích objevuje velmi subjektivně zabarvená poznámka o návštěvě některého z rodinných příslušníků.³⁰

Roku 1851 přichází na Třeboňsko a v tomto roce si také bere za manželku Marii, rozenou Hermanovou (1828-1918). Toto manželství bylo několik let bezdětné. Až 23. srpna roku 1854 se zdálo, že se na manžele Huckovi konečně usmálo štěstí v podobě dcery. Dostala jméno Augustina Lidmila Maria. Huckovi se z novorozené dcery však dlouho netěšili, jelikož už 1. března 1856 umřela. O více jak jeden rok později přichází na svět další dcera – Berta.³¹ Podle dobových fotografií i písemností tato slečna fyzickou krásou a půvaby příliš neoplývala, co však bylo nadprůměrné, byl její intelekt a všeobecný přehled. Byla také velmi umělecky nadaná a stejně jako její otec se stala jednou z vůdčích osob třeboňského kulturního a společenského života.³²

³⁰ Státní oblastní archiv (dále SOA) Třeboň, Pozůstalost Václava Hucka, kniha 5, 8.

³¹ Berta Františka Barbora Hucková se narodila 2. prosince 1857 a za kmotra jí byl učitel a otcův kolega Kašpar Laula. Berta ale umírá velmi mladá, už 12. července 1887

³² J. PSÍKOVÁ, *Takové byly a jsou třeboňské lázně*, s. 45.

Po ukončení profesionální učitelské dráhy se Václav Hucek spolu se svou manželkou Marií naplno věnoval provozování městských lázní, které byly slavnostně otevřeny roku 1883. Tak tomu bylo až do roku 1909, kdy Huckovi lázně převedli na neteř Rozálii Vlčkovou, dceru Václavovy sestry Anny. Bylo to proto, že se žádné z dětí Václava a Marie Huckových tohoto okamžiku nedožilo. Rozálie Vlčková vlastnila a provozovala lázně až do roku 1939, kdy se novým vlastníkem lázní stalo město Třeboň.

Václav Hucek zemřel 15. června 1912, jeho žena Marie ho následovala o šest let později. Oba manželé spolu s dcerou Bertou byli k odpočinku pohřbeni na třeboňském hřbitově u svaté Alžběty.³³

³³ SOA Třeboň, Pozůstalost Václava Hucka, kniha 5, 12.

5 VÁCLAV HUCEK – UČITEL

Občanským povoláním byl Václav Hucek učitel. Vzdělání pro výkon této profese se mu dostalo v Českých Budějovicích a později v Praze. Počátky jeho učitelské kariéry jsou spjaty s rodným krajem Vodňanska. Vyučoval na školách v Chelčicích, Prachaticích i v samotných Vodňanech. Nakonec se za prací přestěhoval do Třeboně, která je s jeho jménem spjata v mnoha ohledech, nejen těch pedagogických.

Na podzim roku 1851 postoupil učitel ve 3. třídě místní hlavní školy, Kašpar Loula (bývalý Huckův kolega ze školy ve Vodňanech, rodák z Týna nad Vltavou), do podreálky. Na jeho uvolněné místo přišel vyučovat právě Václav Hucek. A svoji profesi tu vykonával až do svého penzionování v roce 1886.³⁴

S několika profesními kolegy Václava Hucka nepojilo jen společné zaměstnání, vytvořilo se mezi nimi přátelské pouto, jež spojilo jejich osobní životy. Jejich rodiny se vzájemně zvaly na svatby či oslavy narozenin. Bylo nepsaným pravidlem, že pokud se v rodině Václava Hucka či Kašpara Louly narodilo dítě, šli si jeden druhému za kmotra (nebo případně jejich manželky). Rodinné slavnosti byly hlavní, ne však jedinou příležitostí pro setkávání. Rodiny Huckových a Loulových (později též rodina učitele Antonína Bertla) spolu pořádaly pikniky, výlety či trávily společné dovolené.³⁵

³⁴ Hlavní (tehdy třítrídni) škola byla v Třeboni založena na podzim 1850. O rok později pak přibyla podreálka, prozatím jen pro chlapce. Roku 1857 je už treboňská hlavní škola čtyřtrídni a jsou do ní začleněny dvě třídy dívčí. V Třeboni se tedy na podzim 1851 nacházeli tito učitelé:

Pan pater Jan Špitálský, ředitel hlavní i podreální školy.

Josef Sýkora, učitel kreslení v podreálce.

Kašpar Loula, učitel gramatikální v podreálce.

Václav Hucek, učitel třetí třídy hlavní školy.

Karel Krb, učitel druhé třídy hlavní školy.

Václav Linha, učitel první třídy hlavní školy.

Jindřich Broukal, podučitel v elementárce.

František Petřík, učitel dívčí školy a ředitel choru.

³⁵ J. PSÍKOVÁ, *Kronika Václava Hucka: všední i nevšední události v Třeboni 1844-1854*, Vlastivědný sborník Dačicka, Jindřichohradecka a Třeboňska 18, 2006, s. 89-109; TÁŽ, *Kronika Václava Hucka:*

Ke svým učitelským kolegům byl Václav Hucek vždycky velice loajální. Na konci školního roku 1852/1853 se stalo, že Antonín Bertl byl předvolán před městský výbor, aby vysvětlil příčiny, proč mají někteří žáci tak špatné známky. Bertl argumentoval svou důsledností a spravedlivostí k ostatním. Václav Hucek ve svém deníku píše, že na jeho obranu je nutno podotknout, že konkrétní žáci se v uplynulém školním roce málo učili a kantorovi často vzdorovali.³⁶

všední i nevšední události v Třeboni 1855-1865, Vlastivědný sborník Dačicka, Jindřichohradecka a Třeboňska 19, 2007, s. 193-213.

³⁶ *TÁŽ, Kronika*, Vlastivědný sborník Dačicka, Jindřichohradecka a Třeboňska 18, 2006, s. 101.

6 VÁCLAV HUČEK – SPOLKOVÝ ČINITEL

Jednou z dalších složek třeboňského veřejného života, jež je spjata se jménem Václava Hučka, je místní spolková aktivita. Spolky zde postupně začaly vznikat v druhé polovině 19. století pod vlivem šířícího se národního obrození, především jako společenské, kulturní a národní platformy.³⁷

Stejně jako bylo rozmanité jejich programové zaměření, lišila se i doba jejich aktivní činnosti. Většina spolků ukončila svou aktivitu během první poloviny 20. století, ale najdou se i případy, kdy činnost netrvala déle než pár měsíců.

Václav Huček působil hned v několika nově vzniklých spolcích. Především to byla Občanská beseda (založená 1869) či zpěvácký spolek Pěslav (založen 1863). Občanská beseda se starala o vzdělávání a osvětu. Mezi její hlavní aktivity patřilo pořádání výletů a přednášek či půjčování knih a časopisů. Na rozdíl od Měšťanské besedy nezamítala členství nemajetným občanům města.

Přední místo mezi třeboňskými spolky zaujal hned po svém založení Pěslav, jehož členská základna se rychle rozrůstala. Se založením Pěslavu jsou v první řadě spjatá jména několika třeboňských učitelů: Karel Krb, Kašpar Loula, Václav Huček, Václav Linha, František Petřík a Jindřich Broukal. Někteří z nich dokonce hudbu vyučovali.³⁸

Nejen že byl Václav Huček jedním ze zakládajících členů Pěslavu, přední postavení v hierarchii spolku si udržel i dál, když se stal zástupcem sbormistra Karla Krba.³⁹

Jak už bylo jednou zmíněno, všichni zakládající činovníci byli učitelé hlavní školy v Třeboni. V případě Václava Hučka tak došlo k propojení pracovní (pedagogické) a spolkové roviny jeho života. Toto bylo bezesporu jedním z mnoha důvodů, proč se v průběhu života v Třeboni zařadil mezi vážené občany města a vzrostla jeho prestiž

³⁷ Od roku 1863 byl v Třeboni činný Spolek divadelních ochotníků. Následovaly Okrašlovací či Včelařský spolek, místní pobočka Národní jednoty pošumavské, Spolek vojenských vysloužilců, Spolek paní a dívek či různé druhy sportovních spolků a klubů.

³⁸ J. PSÍKOVÁ, *Také byly a jsou třeboňské lázně*, s. 15-17.

³⁹ SOA Třeboň, *Pozůstalost Václava Hučka*, kniha 12, 17.

mezi ostatními měšťany.⁴⁰ Především jeho spolková činnost měla pro Třeboň velký význam, hlavně co se týče znatelného povznesení úrovně kulturního života města.

Pokud mluvíme o osobnosti Václava Hucka a jeho nesmazatelném významu pro třeboňský společenský a kulturní život, nesmíme zapomenout alespoň zmínit jeho dceru Bertu Huckovou. Tak jako otec byla aktivní členkou několika spolků (Pěslav, Národní jednota pošumavská). Pro veřejné publikum Berta Hucková vystupovala se svými klavírními a houslovými koncerty. Vystupovala taktéž s místní skupinou ochotníků v několika divadelních inscenacích. Naopak nikoliv pro veřejnost, ale jen v soukromí hráli Václav Hucek s dcerou Bertou společně s gymnaziálním profesorem Karlem Brožem a berním adjunktem Hypolitem Brožíkem ve smyčcovém kvartetu.

Berta byla pro svého otce kolegyní, společnicí i přítelkyní v jedné osobě. Spjovalo je velké množství společných zájmů. Není tedy divu, že její předčasná smrt byla pro Václava Hucka velkou ránou.⁴¹

⁴⁰ Důkazem je i fakt, že roku 1867 koupil za 6000 zlatých dům na náměstí, ve kterém předtím bydlel purkmistr Vilém Fiškali – TAMTÉŽ, kniha 10.

⁴¹ J. PSÍKOVÁ, *Takové byly a jsou třeboňské lázně*, s. 45-49.

7 VÁCLAV HUČEK – ŘEDITEL BERTINÝCH LÁZNÍ

Lázně a lazebný jsou v historii lidstva doloženy už v dobách dávno před naším letopočtem. Znali a hlavně využívali je obyvatelé staré Indie a Číny, ale také starověkého Egypta nebo Říma. Nejstarší lazebný na našem území známe až z období vrcholného středověku. Zakládání lazeben mnohdy souviselo se založením nového města. Sloužily nejen pro očistu těla, ale jednalo se také o jedno z mnoha společenských středisek města. Lazebníci a lazebnice byli jedni z nejinformovanějších lidí ve městě. Lazebnice připravovaly samotné koupele, lazebníci sloužili taktéž jako holiči a kadeřníci. V lazebnách se prováděly i nesčetné zdravotnické úkony. Pouštění žilou, sázení baněk či klystýrování bylo téměř na denním pořádku. Lidé věřili, že fyzická bolest z těla odejde proudem krve nebo vytékajícím hnisem. Lazebníci se při výkonu řídili jednak odbornou literaturou, ale sázeli též na znalce astrologických a astronomických údajů.⁴²

Na mnoha historických vyobrazení jsou lazebnice spoře oblečené dívky, dlouho se tradovala i jejich nabídka „důvěrných“ služeb. I z tohoto důvodu měly v dřívějších dobách lazebný pověst místa neřesti a pracovníci v nich měli postavení srovnatelné s katy nebo rasy. Až Vladislav Jagelonský přiznal lazebníkům stejná práva, jako měli ostatní řemeslníci, a začaly tak vznikat lazebnické cechy.⁴³

S postupem času se vedle lázní klasických (očistných) začaly objevovat i ty s léčebnými účinky, především díky působení minerálních vod.

První písemné zmínky o lazebně v Třeboni pocházejí z poslední třetiny 14. století. Nacházela se v těsné blízkosti Zlaté stoky. Provozní kapacita lazebny nebyla příliš velká a kolísavě se střídala i kvalita služeb zde nabízených. V lazebnickém domě se vystřídalo několik majitelů, až lazebna na konci osmnáctého století zaniká a není o ní zmínka v treboňské městské knize.⁴⁴

⁴² Více k tomu: Vladimír KRÍŽEK, *Obrazy z dějin lázeňství*, Praha 2002.

⁴³ Znakem lazebníků se stal ledňáček s modrou točenicí na zlatém štítu.

⁴⁴ J. PSÍKOVÁ, *Takové byly a jsou treboňské lázně*, s. 27-33.

Bylo tomu tak na téměř jedno století. Lázeňská tradice se do jihočeské Třeboně vrátila díky osobě Václava Hucka a dá se říct i díky jeho dceři Bertě, jejíž jméno nese jeden z lázeňských domů dodnes.

Tento muž měl podnikatelského ducha. Koupě domu na náměstí už byla zmíněna na předchozích stránkách. Václav Hucek zde provozoval v přízemí restauraci s možností ubytování a v zadním traktu domu byla pekárna. Navíc roku 1869 koupil ve veřejné dražbě po zesnulém Františku Solbergerovi za 580 zlatých zahradu u Zlaté stoky. Na jejím místě byl zřízen taneční sál a restaurace s terasou. Po celou dobu provozu ji Hucek pronajímal treboňskému spolku Beseda.⁴⁵

Právě na místě zmíněné zahrady u Zlaté stoky se Václav Hucek rozhodl pro založení lázní. Znal věhlasné účinky slatiny (rašeliny) na pohybové ústrojí z návštěv Mariánských Lázní. S návrhem budovy přišla Huckova dcera Berta, podobný dům se jí zalíbil při návštěvě Plzně a jeho kopii chtěla mít v Třeboni. Po úspěšných výsledcích rozboru zdejších nalezišť rašeliny byly práce na stavbě započaty koncem léta roku 1881 pod dohledem stavby vedoucího Josefa Záruby. Základní kámen lázní byl položen 3. října.⁴⁶

Stavba lázní rychle ubíhala. Počet dělníků a řemeslníků na stavbě nepravidelně kolísal a průměrně zde pracovalo 10 zedníků, 8 dělnic, 6 dělníků a 2 tesaři. V říjnu roku 1882 se Huckovi z domu na náměstí přestěhovali přímo do lázní a brzy poté byl objekt zkolaudován. Otevření lázeňského domu se pro širokou veřejnost uskutečnilo 19. května 1883. Otevření místních lázní byla velká událost a v prvních dnech poté je navštívilo mnoho hostů. Nejednalo se jen o návštěvníky z Čech, ale i o cizince ze zahraničí. Vedle výnosů z provozu samotných lázní, činil další položku v zisku Huckových pronájem bytů přímo v lázních. Z jednoho pokoje to bylo průměrně 9 zlatých měsíčně.⁴⁷

Třeboň – do té doby nepříliš velké město s omezenou nabídkou průmyslu i služeb – se díky Václavu Huckovi a jeho lázním stala věhlasnou. Lázeňské procedury přilákaly na jih Čech mnoho návštěvníků. Už pár let po svém otevření se Bertiny lázně

⁴⁵ SOkA Jindřichův Hradec, Lázně Třeboň, provozní záležitosti; J. PSÍKOVÁ, *Takové byly a jsou treboňské lázně*, s. 51, 53.

⁴⁶ SOkA Jindřichův Hradec, Lázně Třeboň, provozní záležitosti; SOA Třeboň, Pozůstalost Václava Hucka, kniha 11, 17.

⁴⁷ SOA Třeboň, Pozůstalost Václava Hucka, kniha 12, 17, 19.

těšily velké oblibě. Prošly tudy desítky pacientů z Čech i z ciziny – například z Německa, Srbska, Anglie či dokonce ze Spojených států amerických nebo Indie. Stejně jako národnost se lišilo i jejich společenské zařazení. Léčili se tu továrníci, rolníci, herci, obchodníci i úředníci. Do roku 1909 se roční návštěvnost pohybovala průměrně kolem sedmdesáti pacientů.⁴⁸

Mimo jiných institucí dohlíželo na kvalitu lázeňské péče také okresní hejtmanství v Třeboni. Roku 1904 dostal Václav Hucek dopis, který se odvolával na říšský zákon. Velký důraz měl být kladen především na všudypřítomnou čistotu a bylo nařízeno každoroční bílení pokojů a chodeb. Velmi slabým místem lázní byl odvod odpadní vody a toalet. V této době zde nebyla ještě zavedena kanalizace a odpadní voda byla vypouštěna na sousední pozemek. S tímto problémem se lázně potýkaly ještě další léta. S přibývajícím provozním náročností a též se zvyšujícím se věkem byly lázně nad všechny síly Huckových. V lednu roku 1909 tedy převedly lázně na svou neteř, Rozálii Vlčkovou.⁴⁹

Založením slatiných lázní se Václav Hucek pravděpodobně nejvíce zapsal do treboňské historie. Jeho dokonalý nápad byl plně doceněn až ve dvacátém století. Už ve své době přilákaly lázně do Třeboně obrovské množství návštěvníků, kteří by sem jinak nejspíš nepřišli. Lázně udělaly z Třeboně jedno z jihočeských středisek společenského, kulturního a cestovního ruchu. Vše pokračovalo v následujících desetiletích (s jistým útlumem během dvou světových válek). Roku 1960 obdržela Třeboň status lázeňského města a o patnáct let později přibyl druhý lázeňský dům, Aurora. Třeboňské lázně ve spojení s okolní krajinou chráněné krajinné oblasti sem ročně přilákají desetitisíce turistů a pacientů. A na počátku tohoto důmyslného plánu stál Václav Hucek se svojí dcerou Bertou.⁵⁰

⁴⁸ J. PSÍKOVÁ, *Takové byly a jsou treboňské lázně*, s. 59, 61.

⁴⁹ SOkA Jindřichův Hradec, Lázně Třeboň, Provozní záležitosti.

⁵⁰ J. PSÍKOVÁ – J. ZIEGLER, *Třeboň*, s. 31.

8 PĚSLAV

„*Hudbu! Hudbu! Více jí a napořád.*“ Tato slova pronesl „prokletý“ básník Paul Verlaine. Je možné, že podobná myšlenka byla i u vzniku třeboňského pěveckého spolku Pěslav v roce 1863.⁵¹

Hudební a především pěvecká tradice zde byla zřetelná už delší čas. Jednalo se zejména o zpívání v kostele nebo o pěvecké produkce při společenských událostech všeho druhu, jež se konaly ve městě. Nejen tato hudební a pěvecká, ale i spolková činnost tu byla celkově ulehčena tím, že Třeboň byla umístěna stranou a nebyla vystavena národnostním rozporům a neshodám, jako tomu bylo například v pohraničních oblastech.

Třeboňský Pěslav se stal jedním z nejstarších spolků, které pod širším vlivem národního obrození v tomto městě vznikly. Zároveň patří Pěslavu další unikát mezi třeboňskými spolky – mezi těmi zmíněnými na následujících stránkách i mezi jinými. Aktivní činnost Pěslavu totiž nikdy nebyla dlouhodobě přerušena nebo dokonce zcela ukončena. Spolek je aktivní i v současnosti.

Avšak ne vždy šlo vše tak dobře a jednoduše. Nejednou byl spolek jen krůček od rozpadnutí. Byla období nepříznivá, s četným množstvím výkyvů, zejména, co se týče činnosti a vystoupení. Většinou byly příčinou podněty, jež vyvolaly neshody ve vedení sboru, které často vyústily v odchod některých spolkových činovníků.⁵²

Ustavující schůze Pěslavu se konala 3. září 1863, první valná hromada byla svolána na 19. prosince téhož roku v sídle místní reálné školy a byl zde za přítomnosti 59 členů zvolen i Výbor. O rok později v červenci se konal první koncert v městském divadle, který byl zakončen písní *Kde domov můj*.⁵³

Dalším důležitým mezníkem v dlouhé historii Pěslavu se symbolem téměř národní manifestace bylo svěcení nového spolkového praporu v září roku 1867 (původní byl

⁵¹ Heslo pěvců, které si nechali vyšíť i na prapor z roku 1867, bylo: „*Pěvce dobra milují bozi.*“

⁵² SOkA Jindřichův Hradec, Pěslav Třeboň, inv. č. 1, kniha 1 – Pamětní kniha 1863-92.

⁵³ Roku 1864 bylo také velké setkání pěveckých spolků v Praze. Celkem se jich tam sjelo 113.

z roku 1864 a byl vyveden v červeno-bílé kombinaci se znakem českého lva a města Třeboně doplněné symbolem lyry). Kmotrou nového praporu se stala kněžna Eleonora ze Schwarzenbergu, po její smrti roku 1873 ji zastoupila kněžna Ida ze Schwarzenbergu.⁵⁴

V této době byly brány spolku otevřeny pouze zástupcům mužského pohlaví. Z počátku dokonce bylo jednou z podmínek pro přijetí, že museli žadatelé pocházet přímo z Třeboně či jejího bezprostředního okolí. Změna nastala s rokem 1882, kdy vznikl ženský odbor spolku. Otevřela se tak cesta k utváření nejen pohlavně vyhraněných sborů, ale také sborů smíšených.⁵⁵

Až do počátku osmdesátých let devatenáctého století byla činnost Pěslavu velmi široká. Nejprve bylo možno na repertoáru Pěslavu slyšet především národní písně, postupem času tam pronikly skladby zejména Antonína Dvořáka a Bedřicha Smetany. Vedle zpěvu písní patřily do produkce Pěslavu i recitace českých básní. V této době vystupoval sbor i dvacetkrát do roka.

Činnost spolku začala stagnovat v roce 1885, když zemřel Karel Krb. Tento muž byl duchovním otcem a jedním ze zakladatelů Pěslavu. K oživení činnosti došlo v souvislosti s návštěvou a vystoupením Antonína Dvořáka v Třeboni roku 1892. Při této akci mu bylo uděleno čestné členství v Pěslavu.

Aktivita spolku byla oživena natolik, že se rozhodlo o nastudování Prodané nevěsty, které se setkalo s velkolepým úspěchem u publika. Při oslavách výročí založení spolku se vždy konala slavnost.⁵⁶ Několikrát však byly poznamenány neshodami uvnitř spolku, které častokrát vyústili v odchod sbormistra a jeho spolupracovníků.

Další zkouška odolnosti vůči vnějším událostem stála před spolkem v podobě dvou velkých válek. Jak byla činnost Pěslavu utlumena za první světové války, za té druhé byla nevídaně bohatá. V předvečer druhé světové války měl Pěslav 200 členů.

⁵⁴ SOkA Jindřichův Hradec, Pěslav Třeboň, inv. č. 16, kart. 1.

⁵⁵ Několik let byla jeho starostkou Antonie Petříková, která roku 1930 obdržela čestnou medaili od Jednoty československých spolků pěveckých. Ve sboru byla také velmi činná Berta Hucková, dcera Václava Hucka a spoluzakladatelka třeboňských lázní.

⁵⁶ V roce 1903 se konala oslava 40 let aktivní činnosti Pěslavu. Na programu jubilejního koncertu v městském divadle se například objevily skladby: Modlitba dívek – ženský sbor ze Smetanovy opery Braniboři v Čechách, Duetto Lukáše a Tomše z opery Hubička nebo Hymna českého rolnictva od Antonína Dvořáka. Vstupné na tuto akci bylo v rozmezí od 20 haléřů do 5 korun.

V roce 1944 diváci velmi ocenili nové nastudování Smetanovy Prodané nevěsty, ve kterém zazářili sólisté⁵⁷ z Národního divadla v Praze.

Nadšení, které s sebou přineslo ukončení dlouhé války, však brzy ochladlo. Velkou kolísavostí se činnost Pěslavu vyznačovala po první dvě desetiletí ve druhé polovině 20. století. Vedle běžných vystoupení přibyly do repertoáru pěveckého spolku skladby nových autorů i akce kulturně politického charakteru, což v té době nebylo nic výjimečného.

Východiskem z krize se mělo stát spojení třeboňského Pěslavu s jiným pěveckým spolkem. V roce 1967 došlo ke sloučení třeboňského Pěslavu s chlumeckým spolkem Ozvěna pod vedením sbormistra Ladislava Kříže. Jak už bylo řečeno, aktivní činnost těchto spojených spolků trvá do dnešních dob. Spolek vystupuje pod jménem Pěslav – Ozvěna.⁵⁸

Třeboňský spolek Pěslav vznikl především za účelem povzbuzování zpěvu, šlechtění mysli a vůbec všeobecného přispívání ke společenské a kulturní zábavě. K pořádaným akcím nepatřila jen pěvecká nebo hudební vystoupení, ale i divadla, večírky, plesy, výlety, přednášky či různé slavnosti. Při mnoha aktivitách spolupracoval Pěslav i s jinými třeboňskými či okolními spolky a společenstvími - s Červeným křížem, Sdružením akademiků třeboňských nebo třeba místním Spolkem paní a dívek.

Finanční výtěžky z představení činily neopomenutelnou součást příjmů, jež plynuly do spolkové pokladny. Díky nim si činovníci spolku kupovali noty a jiné hudebniny.

Jak už bylo jednou řečeno, členství v Pěslavu bylo z počátku doménou výhradně jedinců z mužských řad. Mnozí funkcionáři spolku vykonávali většinou v každodenním životě zaměstnání na postech učitelů nebo úředníků schwarzenberského panství. Činným členem se mohl stát ten, kdo při vstupu do spolku zaplatil 50 krejcarů a měsíčně platil příspěvek 20 krejcarů. Kdo měl zájem o toto členství, mohl podat přihlášku u spolkového ředitele.

Další členové byli přispívající nebo spoluzakládající. Přispívající platili měsíčně 20 krejcarů, spoluzakládající zaplatili rovnou 2 zlaté a následně každý měsíc

⁵⁷ Především Stanislav Muž, Marie Podvalová, Oldřich Kovář, Jaroslav Gleich nebo Eduard Haken.

⁵⁸ SOkA Jindřichův Hradec, Pěslav Třeboň, Úvodní část inventáře, s. 1.

30 krejcarů. O toto členství mohl muž požádat u spolkového předsedy. Specifickou možností bylo členství čestné. Bylo udělováno za zvláštní zásluhy o povznesení a rozvoj spolku. Tyto členy navrhoval Výbor.⁵⁹

Během přijetí obdržel nový člen diplom a vstupní lístek, který fungoval jako legitimace a vstupenka na spolkové akce.

Nedospělí muži se mohli stát členem pouze se souhlasem svého zákonného zástupce. Školní mládeži bylo členství bez výjimky zapovězeno.

Ze spolku bylo samozřejmě možné i odejít. Dobrovolně nebo nedobrovolně. Členství bylo ukončeno tomu, kdo třikrát po sobě nezaplatil členský měsíční příspěvek, byl nepoctiví, porušil stanovy nebo dobré jméno spolku nebo se dopustil nějakého přestupku či dokonce zločinu.

Stejně jako v ostatních korporacích s sebou členství v Pěslavu neslo práva i povinnosti. Mezi základní práva patřila možnost nahlížet do spolkových knih (seznamy členů, památní knihy, knihy přání) a listin a zúčastňovat se a hlasovat na spolkových shromážděních. Za povinnost platila pravidelná přítomnost na hudebních zkouškách (případná nepřítomnost musela být dopředu oznámena a odůvodněna) a vystoupeních a cvičení se ve zpěvu.

Třeboňský spolek Pěslav měl podobně jako jiné organizace svou správu. Na nejnižší úrovni vykonávaly tyto záležitosti spolku schůzky činovníků (v pramenech uváděných pod pojmem údové). Nad nimi pak stál správní Výbor spolu s Valnou hromadou.⁶⁰

Valná hromada byla usnášení schopná, pokud se jí zúčastnily alespoň dvě třetiny činných členů. Projednávala změnu či přijetí nových stanov, rozhodovala o ukončení spolku a kontrolovala celoroční účetní zprávy o hospodaření spolku.

K ukončení aktivní činnosti spolku mohlo dojít ve dvou případech. Za prvé pokud se pro tento návrh vyslovily alespoň tři čtvrtiny činného členstva, za druhé pokud spolek nečítal více jak 3 činné členy. Pokud by došlo k rozpuštění spolku, mělo jeho

⁵⁹ Počet členů spolku se neustále měnil. V roce 1864 to bylo 128 členů, 1868 151 členů, 1873 168 členů, 1883 116 a roku 1893 111 členů.

⁶⁰ SOkA Jindřichův Hradec, Pěslav Třeboň, kniha 1, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1863-92.

jmění připadnout školní knihovně v Třeboni. Do kompetencí Valné hromady patřila i volba devítičlenného Výboru.

Ke zvolení prvního správního Výboru spolku Pěslav došlo na schůzi konané 19. prosince 1863.⁶¹ Aby mohl být Výbor usnášení schopný, muselo se sejít alespoň 6 jeho členů.

Předseda zastupoval spolek navenek a zajišťoval jednání s třetími osobami a úřady.

Místopředseda byl především pověřen zastupováním předsedy, tehdy měl všechny jeho práva i povinnosti. Uchovával u sebe spolkovou pečeť.

Ředitel byl vedle předsedy druhým nejdůležitějším činovníkem spolkového Výboru. Mezi jeho běžnou pracovní náplň patřila správa hudebních záležitostí spolku. Sestavoval programy vystoupení a akcí a za tímto účelem nebo kvůli sborovým zkouškám nakupoval hudebniny.⁶²

Místoředitel byl povinen v případě nepřítomnosti ředitele ho plně zastupovat. V těchto případech přebíral všechny ředitelovy povinnosti a práva. Sám byl navíc pověřen vedením inventáře hudebnin.

Další dva členové Výboru byli učitelé zpěvu. Dohlíželi na pěvecké zkoušky i následná vystoupení. Pokud bylo nutné někoho přezkoušet kvůli pěvecké způsobilosti, patřilo to do jejich kompetencí.

Veškeré finanční záležitosti a hospodaření spolku měl na starosti pokladník. Hlídal všechny příchozí i odchozí platby týkající se spolkové pokladny. Ke všem výplatám potřeboval ale souhlas předsedy. O hospodaření spolku předkládal jednou ročně zprávu Valné hromadě.⁶³

Spíše technického rázu byla funkce obřadníka. Upravoval a v případě nutnosti pronajímal místnosti pro spolková představení a akce. Sestavoval seznamy pozvaných hostů a při konání spolkových akcí vítal příchozí hosty.

⁶¹ Byl zvolen Výbor ve složení: předseda notář Tomáš Zátka, místopředseda měšťan Vojtěch Zítek, ředitel zpěvu učitel Karel Krb, místoředitel zpěvu učitel Václav Hucek, první učitel zpěvu František Petřík, druhým učitelem zpěvu Jindřich Broukal, pokladník důchodní Václav Chocholka, obřadník učitel Josef Rabas a příručí řemenář Vojtěch Buzek.

⁶² SOKA Jindřichův Hradec, Pěslav Třeboň, kniha 1, inv. č. 1 – Pamětní kniha 1863-92.

⁶³ TAMTÉŽ.

Posledním výborovým činovníkem byl příručí. K jeho povinnostem patřila výpomoc pokladníkovi nebo obřadníkovi, v případě nutnosti či nepřítomnosti byl oprávněn je zastupovat.

Pokud náhodou došlo mezi členy Pěslavu ke sporům ohledně spolkových záležitostí, řešil jejich neshody Smírčí soud. Každá ze sporných stran si zvolila své dva zástupce. Pátého, který tomuto soudnímu líčení předsedal, následně zvolil předseda spolkového Výboru.

V průběhu času se proměňovaly stanovy, osazenstvo spolku, ale i okolní kulturní, společenské a politické události. Co však zůstalo, byla trvalá myšlenka pěstování lásky k hudbě. Ta se nezměnila za dosavadních 148 let trvání spolku. Pěslav (dnes pod názvem Pěslav – Ozvěna) je tu tedy jako ztělesněné svědectví časů minulých i současných a patří mezi hudební spolky s nejdelší historickou tradicí.

V dnešní době pořádá tento spolek především vystoupení pro klientelu v třeboňských lázních (spolupráce s Třeboňským lázeňským orchestrem), ale pravidelně se zúčastňuje například vernisáží, vánočních nebo velikonočních koncertů. Sbor tvoří 21 žen a 10 mužů.⁶⁴

⁶⁴ <http://peslavozena.tr-ops-nno.cz/>

9 SPOLEK VOJENSKÝCH VYSLOUŽILCŮ

Pokud se člověk podívá na strukturu třeboňských spolků genderovou optikou, většinou zaznamená smíšené osazenstvo.

Společenství, která by byla vyhrazená pouze jednomu pohlaví, se tu příliš nevyskytují. Není to ovšem všeobecně platné pravidlo. Stejně jako existovaly spolky určené téměř výhradně ženám (například Spolek paní a dívek), můžeme v Třeboni a okolí nalézt i takové, kde se sdružovali příslušníci mužského pohlaví. Ohledně tematického zaměření se jednalo o spolky s vojenskou či obrannou tematikou.

Jedním z takových byl už v 18. století třeboňský Sbor ostrostřelců.⁶⁵ Ozbrojení měšťané tak tvořili jistou domobranu města. Následně se oblečení v uniformách zúčastňovali slavností a pohřbů. Podobné poslání měl i později založený Spolek vojenských vysloužilců.⁶⁶

Počátky jeho činnosti jsou datovány do roku 1873⁶⁷, ale stanovy Spolku vzájemně se podporujících vojenských vysloužilců v Třeboni byly v Praze schváleny v dubnu o rok později. Spolek byl členem vyšší organizace s názvem Ústřední sbor spolků vojenských vysloužilců v Čechách, který sídlil v Praze.

Podobný spolek byl dříve či později ustaven také v Českých Budějovicích nebo v Praze, kde spolek nesl jméno maršálka hraběte Radeckého.⁶⁸

Jednou z důležitých slavností spolku bylo svěcení praporu, jež se konalo 8. července roku 1883. Zakoupen byl za 400 zlatých a ozdoben byl na jedné straně Říšským znakem a na druhé zemským českým. Uchovávání a ochrana praporu

⁶⁵ Sbor ostrostřelců byl založen roku 1718 a poslední dokumenty v archivním fondu pocházejí z roku 1926.

⁶⁶ J. PSÍKOVÁ, *Takové byly a jsou třeboňské lázně*, s. 14.

⁶⁷ Prozatímním přednostou spolku byl zvolen Václav Hronek.

⁶⁸ SOkA Jindřichův Hradec. Spolek vojenských vysloužilců Třeboň, inv. č. 4, kart. 1. - protokoly o činnosti.

spočívala na předsedovi nebo jeho náměstkovi. Prapor se používal při pohřbech některého z činovníků nebo spolkových vycházkách.⁶⁹

Mezi hlavní záležitosti členů Spolku vojenských vysloužilců patřilo podporovat nemocné a případně vypravit pohřeb zemřelým členům (pokud řádně platili příspěvky) a následně podporovat jejich vdovy a sirotky. V jejich kompetenci bylo i pořádat zábavy, vycházky, odborné nepolitické přednášky či jiné akce.

Na podporu v nemoci měl nárok ten muž, který byl členem spolku už alespoň 9 měsíců. Podpora se přiznávala maximálně na dobu 12 po sobě jdoucích týdnů, podpora na delší období by musela být povolena usnesením Výboru. Výplata probíhala postupně vždy na 7 dní dopředu.

Toto právo podpory se netýkalo dlužníků členských příspěvků, simulantů, pacientů s chronickým onemocněním, těch, kteří ke zranění přišli ve rvačce, nebo postižených syfilidou. Podporu přiznával svým rozhodnutím Výbor na základě doporučení lékaře.⁷⁰

Členská základna Spolku vojenských vysloužilců byla diferencovaná a členství bylo několika druhů.

Jednou z hlavních podmínek, kterou musel žadatel o přijetí splnit, bylo, že potenciální člen nesměl být členem v žádném politickém spolku či uskupení. Zakládající členové stáli u zrodu spolku, a buď najednou zaplatili poplatek 20 zl., a nebo 5 zl. zápisné a nadále platili měsíční příspěvky.⁷¹

Skutečným členem se mohl stát jakýkoliv muž, který sloužil v c. a k.. armádě a prokázal se lékařským potvrzením o svém dobrém zdravotním stavu. Tito členové platili zápisné⁷² a měsíční příspěvky. Přispívající člen byl přijat Výborem a platil zápisné 2 koruny a pravidelné roční příspěvky. Čestným členem zvolila Valná hromada toho, kdo se vysoce zasloužil o rozvoj spolku.

⁶⁹ Aby byl při vycházce použit spolkový prapor, muselo se jí zúčastnit minimálně 20 členů.

⁷⁰ SOKA Jindřichův Hradec. Spolek vojenských vysloužilců Třeboň, inv. č. 4, kart. 1. - protokoly o činnosti.

⁷¹ TAMTÉŽ, inv. č. 3, kart. 1 – stanovy.

⁷² Výše zápisného byla stupňována podle věku plátce. Do 40 let stáří 2 koruny, do 50 let 4 koruny. Pro starší členy určoval výši příspěvku Výbor.

Členství ve spolku mohlo být ukončeno z různých příčin. Patřilo k nim dobrovolné vystoupení, nezaplacení příspěvků po několik měsíců nebo vyloučení ze spolku. To se dělo většinou kvůli porušení stanov, pošpinění dobrého spolkového jména, zhýralému životu (nejednou se stalo, že byl člen spolku vyloučen kvůli svému opilství⁷³) nebo spáchání zločinu. Kdo byl jednou ze spolku vyloučen, nemohl být už nikdy přijat zpátky.⁷⁴

Samotná každodenní činnost spolku se odehrávala ve spolkové místnosti, která se nacházela v občanské besedě. Pokud ke své činnosti potřebovali „vojenští vysloužilci“ hudební kulisu, vypůjčovali si kapelu od místního Sboru dobrovolných hasičů. Poznávacím znakem členů byl slavnostní stejnokroj, jenž tvořil plstěný klobouk s chocholem, tmavomodrá košile s červeným límcem a černé kalhoty.

Přijetí do spolku s sebou přinášelo rozličná práva i povinnosti. Mezi hlavní práva patřila možnost navštěvovat spolkovou místnost, zúčastňovat se zábav a přednášek, hlasovat a rokovat na zasedání Valné hromady a členských schůzí či nahlížet do spolkových knih.

Členové zakládající a skuteční měli navíc právo volit a být voleni do Výboru a další právo se týkalo podpory v nemoci a nároku na bezplatné vypravení pohřbu.

Hlavními povinnostmi bylo dbát spolkových stanov, platit příspěvky a zakládající a skuteční členové se museli alespoň třikrát do roka zúčastnit spolkových vycházek. Jinak byli pokutováni.⁷⁵

Třeboňský Spolek vojenských vysloužilců měl dva správní orgány. Valnou hromadu a Výbor.

Řádná Valná hromada se konala jednou ročně v měsíci lednu. Svolávání členů se dělo pomocí oběžníků (ty musely být následně členy podepsány), vyhlášek v časopisech a novinách anebo bylo oznámení o konání schůze vyvěšeno na spolkové tabuli alespoň osm dní dopředu.

Mimořádnou schůzi svolával Výbor, nebo pokud to navrhla alespoň třetina všech členů.⁷⁶

⁷³ Z tohoto důvodu byl vyloučen František Nováček – SOkA Jindřichův Hradec, Spolek vojenských vysloužilců Třeboň, inv. č. 4, kart. 1 – protokoly o činnosti.

⁷⁴ Roku 1881 měl spolek 91 členů.

⁷⁵ SOkA Jindřichův Hradec. Spolek vojenských vysloužilců Třeboň, inv. č. 3, kart. 1 - stanovy.

Vedle zasedání Valné hromady se konaly čtvrtletní schůze členů v dubnu, červenci a říjnu. Na těchto zasedáních byly předloženy čtvrtletní pokladní a jednatelské zprávy. Usnesení se dělo prostou většinou za jakéhokoliv počtu přítomných. Pokud by se ale datum konání čtvrtletní schůze krylo s datem mimořádné Valné hromady, schůze se nekonala.

Do pravomocí Valné hromady náležely následující záležitosti. Volba předsedy, náměstka, pokladníka, 12 členů správního Výboru, 4 náhradníků a 2 účetních kontrolorů. Dále změna stanov, usnášení se o ukončení aktivity spolku, rozhodování o činnosti spolku a projednávání věcí, které nepatřily do kompetencí Výboru. K dalším kompetencím patřilo jmenování čestných členů⁷⁷ či schválení výše příspěvků do spolkové pokladny a jiných finančních dávek.

Usnášení schopná byla Valná hromada za přítomnosti alespoň dvou třetin skutečných členů. Pokud k tomu nedošlo, počkalo se hodinu a následně se usnášelo v jakémkoliv počtu. Pokud se hlasovalo o rozpuštění spolku nebo o změně stanov, musely být přítomny alespoň tři čtvrtiny skutečných členů a pro návrh se musely vyslovit alespoň dvě třetiny.

Dalším orgánem vedle Valné hromady byl správní Výbor.

Ze svého středu volil jednatele, účetního, správce domu, případně ještě knihovníka a dozorce nemocných. Funkční posty ve Výboru nebyly honorované. Činovníci vedle práce ve spolku vykonávali svá občanská povolání. Většinou se členy spolku stávali řemeslníci, hospodáři, úředníci nebo dělníci.⁷⁸

Volební období činovníků, členů Výboru, bylo jeden rok. Schůze představitelů Výboru (výborových činovníků) se konala každý měsíc. Aby mohlo usnesení Výboru vejít v platnost, byla zapotřebí přítomnost alespoň 8 členů, vyjma předsedy. Při hlasování byl užíván většinový princip, v případě rovnosti hlasů rozhodoval předseda.

Vedle pravomocí nepříslušejících Valné hromadě Výbor spravoval spolkové jmění, rozhodoval o výdajích do 200 korun. K vyšším výdajům potřeboval souhlas

⁷⁶ TAMTÉŽ.

⁷⁷ Ostatní členy volil Výbor.

⁷⁸ SOkA Jindřichův Hradec. Spolek vojenských vysloužilců Třeboň, inv. č. 4, kart. 1. - protokoly o činnosti.

Valné hromady. Členové zvolení do Výboru se museli zúčastňovat zasedání, v případě nepřítomnosti následně předložit odůvodněnou písemnou omluvu. Pokud se některý z nich třikrát po sobě neomluvil, byl považován za vystoupivšího.⁷⁹

Předseda konal vrchní dozor nad činností spolku a řídil zasedání Výboru i Valné hromady. Zastupoval spolek navenek vůči třetím osobám a úřadům. Spolu s jednatelem podepisoval všechny listiny a výnosy a vlastnil druhé klíče od spolkové pokladny. Pokud předseda zemřel, zastupoval ho až do následujících voleb náměstek. Ten byl ve všech případech zastupování předsedy oprávněn plně využívat jeho práv i povinností.⁸⁰

Jednatel vedl veškeré zápisy o všech Valných hromadách a výborových schůzích. Vedl seznam členů, obstarával veškerou písemnou agendu spolku a uchovával spolkovou pečeť.

Finanční správou spolku byl pověřen pokladník. Zprostředkovával a zároveň kontroloval všechny peněžní příjmy a výdaje a o těchto transakcích vedl pokladní knihu. S pokladníkem často spolupracovali dva účetní kontroloři. Tito dva činovníci museli každý měsíc provést revizi spolkové pokladny a následnou zprávu předložit Výboru. Zároveň mu předkládali seznam dlužících členů, kteří neuhradili měsíční příspěvky. Další zprávu předkládali na zasedání Valné hromady.

Správce domu zodpovídal za pořádek ve spolkové místnosti. Konal dozor při konaných zábavách a spravoval inventář spolku.

Disciplinárním orgánem Spolku vojenských vysloužilců byl Smírčí soud. Rozhodoval pouze o sporech, které vznikly uvnitř spolku, ostatní přenechával příslušným úřadům. Každá ze sporných stran si zvolila tři zástupce, kteří si potom zvolili předsedu. Ten rozhoduje pouze při rovnosti hlasů. Pokud by nebyl zvolen, vybere tohoto předsedajícího předseda spolku. Proti rozsudku Smírčího soudu nebylo vyššího odvolání.⁸¹

Jak už bylo výše jednou napsáno, rozhodovala o rozpuštění spolku a ukončení jeho aktivní činnosti Valná hromada. Spolek zasedal tak dlouho, dokud jeho členská

⁷⁹ TAMTÉŽ, inv. č. 3, kart. 1 – stanovy.

⁸⁰ Pokud nebyl přítomen na schůzi ani předseda ani jeho náměstek, byl předsednictvím pověřen nejstarší člen Výboru.

⁸¹ SOkA Jindřichův Hradec. Spolek vojenských vysloužilců Třeboň, inv. č. 3, kart. 1. - stanovy.

základna čítala alespoň 20 skutečných členů. Podle stanov z roku 1874 mělo v případě rozpadu spolku připadnout jmění nejchudším zbylým členům. Prapor mělo obdržet Muzeum království českého v Praze a spolkový inventář Ústav chudých v Třeboni.⁸²

Poslední zmínka v knize zápisů ze schůzí Spolku vojenských vysloužilců je z roku 1931.

⁸² SOkA Jindřichův Hradec. Spolek vojenských vysloužilců Třeboň, inv. č. 3, kart. 1. - stanovy.

10 NÁRODNÍ JEDNOTA POŠUMAVSKÁ

Několikrát už bylo zmíněno, že spolková činnost má hodně společného s procesem národního obrození. Nejen v kulturním a společenském ohledu. S tímto procesem souvisí i posílení vlasteneckých a nacionalistických nálad a v českém prostoru národnostní zápas mezi Čechy a Němci.

Mezi hlavní platformy patřily kulturně a tělovýchovně zaměřené spolky a postupem času taktéž jazykově vyhraněné školy. Jedním z důvodů sporů mezi Čechy a Němci byla jazyková otázka.⁸³

Mezi prvními německými spolky, které měly v první řadě za úkol podporovat německé soukromé školství v pohraničních smíšených oblastech, byl roku 1880 založený Deutscher Schulverein. Na ten pak o rok později navázal Allgemeiner Deutscher Schulverein zur Erhaltung des Deutschtums in Auslande.⁸⁴

V dobách Československé republiky pak navazoval na jejich činnost Kulturverband. Na české straně se protiváhou německým spolkům stala roku 1880

⁸³ K vyhocení tohoto sporu došlo po vydání dvou jazykových nařízení. Stremayerových jazykových nařízení roku 1880, které zrovnoprávnily český jazyk s německým ve vnějším úředním styku. K rovnosti ve vnitřním úředním styku došlo s vydáním Badeniho jazykových nařízení roku 1897. Otto URBAN, *Česká společnost 1848-1918*, Praha 1982.

⁸⁴ Schulverein byl založen 2. července 1880 ve Vídni. Při ustavující schůzi měl přes tři tisíce příznivců, při Valné hromadě v Karlových Varech o půl roku později 22 tisíc členů, v roce 1887 už 120 000 členů. Postupem času došlo především pod vlivem antisemitských rozporů ve vedení Schulvereinu k vytvoření župní organizace se sedmi župami. Spolek vydával i vlastní noviny. Nejdříve čtvrtletník Mittheilungen des Deutschen Schulvereins, který byl později nahrazen měsíčníkem Der getreue Eckart. Po rozpadu Rakouska-Uherska navázal na činnost Schulvereinu Kulturverband založený roku 1919. Jeho úkolem bylo především získávat finance na podporu němectví v ČSR. Allgemeiner Deutscher Schulverein zur Erhaltung des Deutschtums im Auslande (Všeobecný německý školský spolek pro udržování němectví v zahraničí) byl založen 15. srpna 1881 v Berlíně. Tento spolek je s českými dějinami ve spojení především díky protičeským náladám a aktivitám ve 20. a 30. letech 20. století. Karel ŘEHÁČEK, *Národní jednota pošumavská 1884-1951*, in: *České národní aktivity v pohraničních oblastech první Československé republiky*, Šenov u Ostravy 2003, s. 221-244, zvláště 225-227.; K tématu dále: Eduard KUBŮ – Helga SCHULTZ (Hg.), *Wirtschaftsnationalismus als Entwicklungsstrategie ostmitteleuropäischer Eliten. Die Böhmischen Länder und die Tschechoslowakei in vergleichender Perspektive*, Praha – Berlin 2004, s. 266 – 267.

Ústřední matice školská (ÚMŠ), která pečovala především o národní školství ve smíšených oblastech a podporovala české žáky v menšinových oblastech. Jednou z hlavních osob ÚMŠ byl poslanec František Ladislav Rieger.⁸⁵

Jedním z národnostně vyhraněných spolků v jižních Čechách byl českobudějovický Deutscher Böhmerwaldbund, ve kterém se pod vedením Josefa Taschka seskupili zástupci Němců z celého Pošumaví. Spolek začal se svou činností od dubna roku 1884. Za úkol měl podporu kulturních, hospodářských i sociálních zájmů pošumavského německého obyvatelstva. Češi nezůstali stát dlouho opodál. Ve stejném roce, jako zahájil aktivitu Deutscher Böhmerwaldbund, byla založena Národní jednota pošumavská (dále NJP).⁸⁶

Dalo by se říct, že historie Národní jednoty pošumavské šla často ruku v ruce s historií českého národa v průběhu let 1884-1948. V dobrém i špatné slova smyslu. K jejímu založení došlo v Praze 25. března roku 1884, ustavující Valná hromada se konala v červnu. Celkově působila NJP v 18 politických okresech.⁸⁷

Nedá se ale rozhodně říct, že tyto okresy byly totožné. Lišily svou rozlohou, hustotou osídlení, ale i národnostním složením obyvatelstva. V některých oblastech převažovalo německé obyvatelstvo, v některých bylo jeho zastoupení minimální.⁸⁸ Například právě ve sledované Třeboni činil počet Němců vždy jen něco kolem deseti procent. V Třeboni došlo k ustanovení Místního odboru NJP v srpnu 1884.⁸⁹

Postavení NJP v průběhu celé doby jejího působení bylo složité. Z počátku se tak dělo především kvůli odporu českých Němců, ale ani rakousko-uherské úřady s činností NJP příliš nesympatizovaly. Vše se vždy promítlo v kolísání počtu členů.

Do problematické pozice se NJP dostala po vzniku Československé republiky. Ve jménu povznesení českého vlastenectví hájila někdy národnostní zájmy až příliš radikálně, čímž si vysloužila nemalou kritiku. Jednak ze strany vlády, která především

⁸⁵ Robert SAK, *Rieger: příběh Čecha devatenáctého věku*, Semily 1993.

⁸⁶ K. ŘEHÁČEK, *Národní jednota*, s. 221-244.

⁸⁷ České Budějovice, Český Krumlov, Domažlice, Německý Brod, Horšovský Týn, Jindřichův Hradec, Kaplice, Klatovy, Kralovice, Planá, Plzeň, Podbořany, Prachatice, Stříbro, Sušice, Tachov, Třeboň a Žlutice.

⁸⁸ Karel VONDRÁČEK, *50 let Národní jednoty pošumavské 1884 – 1934*, Praha 1934.

⁸⁹ Utvoření místního odboru bylo od c. a k. ministerstva vnitra povoleno 11. srpna 1884.

argumentovala rovností všech občanů bez rozdílu národnosti deklarované v ústavě, jednak i z řad široké veřejnosti.⁹⁰

Další problém s sebou přineslo uchopení moci nacisty v Německu a následné ustanovení Sudetoněmecké strany v česko-německém pohraničí. Situace se tu stala velice napjatou. Po zabrání pohraničního území českých zemí (nesprávně Sudet) ve dnech 1. - 10. 10. 1938 německými nacistickými vojsky se následně NJP soustředila především na pomoc a péči o uprchlíky z tohoto území. Výnosem z dubna roku 1939 se všechny národní jednoty a matice sdružily do Svazu národních jednot a matic, jejíž členové museli například také dokládat svůj árijský původ. Definitivní stop vystavilo aktivitě NJP rozhodnutí K. H. Franka v polovině roku 1943.⁹¹

Po skončení druhé světové války se obnovila činnost Svazu národních jednot a matic (aktivita samotné NJP až v roce 1947), který byl pověřen odsunem Němců z pohraničních oblastí. Docházelo k stále častějším střetům a sporům s novou politickou mocí státu. Nejprve byla NJP roku 1948 sloučena s Ústřední maticí školskou, tento stav ale netrval dlouho. Roku 1951 byly oba dva spolky zlikvidovány.⁹²

Účelem NJP bylo především přispívat ke kulturnímu, národnímu a hmotnému zvelebení jihočeské a západočeské oblasti, hájit zájmy českého národa a zprostředkovávat finanční (chudí studenti) nebo právní pomoc. Konkrétně se jednalo o záležitosti jako školství, péče o uprchlíky, kulturní a osvětová činnost nebo povznesení místního rolnictví, řemesel, průmyslu a obchodu. Do sféry činností NJP patřilo i zřizování spořitelén a zprostředkování levného úvěru potřebným, například malým živnostníkům. V rámci kulturních aktivit pořádala přednášky, výlety, výstavy či provozovala česká kina nebo divadla.

Záběr aktivit NJP byl opravdu široký, ale jakékoliv politické záležitosti z něj byly vždy vyloučeny.⁹³

⁹⁰ „*To se projevovalo například ve snahách ovlivnit průběh pozemkové reformy ve prospěch českých přídělciů, tlakem na úpravu tzv. národnostního klíče v továrnách a zprostředkovatelných práce, působením na státní úřady ve věcech propouštění úředníků německé národnosti, intervencemi na obsazování uvolněných míst ve státní správě osobami české národnosti.*“ K. ŘEHÁČEK, *Národní jednota*, s. 236.

⁹¹ Během válečné doby se činnost NJP omezila na podporu českého školství, pomoc sociálně slabým rodinám či na organizaci vánočních besídek pro děti.

⁹² K. ŘEHÁČEK, *Národní jednota*, s. 240 – 242.

⁹³ SOA Třeboň, Národní jednota pošumavská (dále NJP) Praha, inv. č. 14, sign. I A I, kart. 1.

Nejvyšší správní instancí NJP byla Valná hromada, která se konala většinou v Praze. Zastoupení v ní měl každý místní odbor. Méně početné vysílaly 1 delegáta, více početné několik. Mezi hlavní záležitosti a povinnosti Valné hromady patřilo přijímání a změna spolkových stanov, určování výše členských příspěvků, volba členů Ústředního výboru a posuzování jejich činnosti. Fungovala také jako disciplinární orgán ve věcech týkajících se spolkových záležitostí.

Ústřední výbor měl z počátku 18 členů, později se rozšířil na 30 členů a 6 náhradníků, třetina činovníků byla vždy mimopražská. Jejich volební období bylo tři roky, ale každý rok se ve volbách obměňovala třetina Výboru. Ze svého středu si volili předsednictvo skládající se ze starosty, 2 místostarostů, jednatele, pokladníka, účetního a případně další funkcionáře. Postupem času z činnosti Výboru vykrytalizovaly 4 stálé poradní komise – finanční, organizační, osvětová a technická.

Pod tento Výbor spadaly finanční záležitosti a veškerá správa NJP. Také dohlížel na činnost všech odborů. Mezi léty 1888-1889 patřilo do kompetencí ústředního Výboru redigování periodika Věstník NJP. Jeho vydávání ale bylo brzy zastaveno z finančních důvodů.⁹⁴

Základní jednotku ve správě Národní jednoty pošumavské tvořily Místní odbory. Odbor mohl být zřízen v místech, kde měla NJP alespoň 20 členů, od roku 1933 minimálně 10 členů. Postupem času ještě vznikly mezičlánky s názvem Jednatelské odbory, které měly především sdružovací funkci.⁹⁵ Jak už bylo řečeno, město Třeboň bylo národnostně téměř jednotné. Místní odbor NJP tu vznikl především kvůli okolním (slabším) odborům a také za účelem pomoci a podpory vitorazské oblasti, která národnostně jednotná v žádném případě nebyla.

V roce 1885 měl třeboňský odbor celkem 466 členů. Konkrétně 4 zakládající, 10 skutečných, 144 činných (120 mužů a 22 žen) a 310 výkonných (192 mužů a 118 žen). Členské příspěvky tvořily jednu z hlavních položek příjmů třeboňského místního odboru.

⁹⁴ K. ŘEHÁČEK, *Národní jednoty*, s. 232.

⁹⁵ Celý název třeboňského odboru byl Místní odbor Národní jednoty pošumavské pro Třeboň a okolí, jednatelský odbor skupiny Třeboňské. Pod místní jednatelský odbor spadaly obce Klikov, Suchdol nad Lužnicí, Hranice, Stříbro, Cep, Mladošovice a Chlumec.

Správu místního odboru NJP v Třeboni vykonávala skupina těchto funkcionářů: předseda, pokladník, jednatel, 2 kontroloři účtů a osmičlenný mužský Výbor a čtyřčlenný ženský Výbor. Každé pohlaví mělo navíc 2 náhradníky.⁹⁶ Do kompetencí Výboru spadalo vybírání poplatků a příspěvků, svolávání schůzí nebo dohlížení na jednotlivé odbory. Mužský i ženský Výbor místního odboru byl volen Valnou hromadou. Ta se ke svým schůzím scházela v třeboňské Besedě. Vedle této aktivity rozhodovala Valná hromada o podobě a případné změně stanov či jednatelejších řádů, projednávala zprávy od Výboru či vyřizovala přání a stížnosti všech členů.⁹⁷

Pro usnášení potřebovala Valná hromada, aby byla přítomna nadpoloviční většina členstva. Pokud tomu tak nebylo, následovala půlhodinová pauza a následně se usnášelo v libovolném počtu přítomných.⁹⁸

Z několika dochovaných zpráv o činnosti si můžeme udělat obraz o aktivitě místního odboru. Vedl knihovnu, která obsahovala roku 1896 již 504 svazků, pořádal divadelní představení a přednášky, materiálně pomáhal obcím, které pod něj spadaly, a zřizoval tam české školy („ochrana před německým terorismem“),⁹⁹ přičinil se o založení spořitelny a hospodářské záložny v Třeboni a všeobecně podporoval český místní a okolní průmysl, řemesla a obchod.

V únoru roku 1935 si místní odbor NJP v Třeboni stěžoval na ústředí, že v okolní oblasti stále roste počet německých příslušníků na postech státní správy.¹⁰⁰

Poslední písemné zmínky o aktivní činnosti místního odboru Národní jednoty pošumavské v Třeboni pochází z března roku 1935. Z období druhé světové války se dochovalo minimálně písemných svědectví, a když už ano, tak spíše jen obecného rázu.

⁹⁶ Na rok 1898 byli zvoleni: předseda Josef Baar, pokladník Hynek Charvat, jednatel O. K. Preininger, kontroloři účtů Jan Kostka a Jan Junger, do mužského Výboru F. Fišer, H. Charvat, A. Korb, V. Máca, K. Müller, O. Preininger, J. Pudík, B. Šlégl, za náhradníky J. Fišer a J. Roždál, do ženského Výboru L. Veverková, M. Klimečková, A. Pešinová, M. Hamplová a náhradnice L. Havlátková a M. Beerová.

⁹⁷ SOA Třeboň, NJP Praha, inv. č. 783, sign. I V A 704, kart. 62.

⁹⁸ TAMTÉŽ.

⁹⁹ V třeboňském okrese bylo roku 1918 českých obecních škol 55 (159 tříd s 8047 žáky) a dalších 6 občanských (18 tříd s 803 žáky). Německých obecních škol bylo 14 (39 tříd s 2047 žáky) a jedna občanská (5 tříd s 252 žáky). V roce 1927 vzrostl počet českých obecních škol o 13 a občanských o 7. Německých obecních škol ubylo 10, občanské školy se zde už žádné nevyskytovaly. *Sborník vydaný k 45. výročí Národní jednoty pošumavské. Deset let národní práce v jižních Čechách po převratu*, Praha 1930, s. 109.

¹⁰⁰ SOA Třeboň, NJP Praha, inv. č. 783, sign. IV A 704, kart. 62.

Alespoň základní obraz si o válečné činnosti místních odborů NJP můžeme udělat podle příkladu odboru v Českých Budějovicích, jehož činnost skončila až roku 1945.¹⁰¹

¹⁰¹ Kapitole o Národní jednotě pošumavské v Českých Budějovicích se věnoval ve své diplomové práci s názvem *Spolkový život v Českých Budějovicích v první polovině 20. století* Jan Votruba.

11 SPOLEK PANÍ A DÍVEK

Pokud by si někdo myslel, že spolková aktivita byla pouze doménou příslušníků mužského pohlaví, byl by na omylu. Spolek paní a dívek, založený v Třeboni v lednu roku 1896, je toho nezpochybnitelným důkazem. Zároveň se nejednalo o žádný momentální popud, jelikož tento spolek ukončil svou aktivní činnost až na počátku druhé poloviny 20. století.

První Valná hromada se sešla 23. ledna v měšťanské besedě. Na programu zasedání bylo především seznámení členů se stanovami, ustavení spolku jako takového a volba správního Výboru.¹⁰²

Hlavním účelem spolku mělo být pěstování domácího hospodářství, šíření vzdělanosti, ušlechtilá zábava (např. koncertní vystoupení, divadelní představení, plesy, večírky, výstavy ženských ručních prací),¹⁰³ chudinská péče (podpora chudé mládeže, vdov, matek a sirotků) či obstarávání práce paním a dívkám. Do aktivit patřilo udělování finančních příspěvků například na stavbu památníků nebo na potírání tuberkulózy. Později tento spolek také spolupracoval s dalšími spolky, jako byl například Okrašlovací spolek nebo Studentský spolek Rožmberk. Členky pořádaly společné schůzky, vycházky, sportovní odpoledne a přednášky z různých vědních oborů. Předávaly si zkušenosti a rady. Dalším cílem bylo shromažďování knih, časopisů a jiných tiskovin, které z činnosti spolku vznikly.¹⁰⁴

Členská základna byla stejně jako u jiných spolků a uskupení rozdělena na členy čestné, činné a přispívající. Čestnými členy byli lidé, kteří se nějakým zvláštním

¹⁰² Starostkou byla Marie Soukupová a jednatelkou Miloslava Marešová.

¹⁰³ V roce 1901 uspořádaly členky spolku ve prospěch vánoční nadílky chudým vdovám a sirotkům divadelní představení operety o dvou jednáních s názvem Dívčí ústav. Vstupné bylo následující: do velké lóže 6 korun, do malé 5 a do přízemí 1 koruna. Za sedadlo na galerii se platilo 40 haléřů, za stání tamtéž 20 haléřů. Vojáky a studenty stál lístek do přízemí 20 haléřů. Roku 1907 byl program vánočního večírku takový. cestovatelská přednáška Od Krkonoš k Adrii, operní zpěv částí Prodané nevěsty či recitace Macharových Dvou listů. Vstupné bylo: 1 koruna, pro rodinu 2 koruny. SOKA Jindřichův Hradec, Spolek paní a dívek Třeboň, inv. č. 11, kart. 1, – propaganda .

¹⁰⁴ TAMTÉŽ, inv. č. 5, kart. 1.

počinem zasloužili o rozvoj nebo propagaci spolku. Činným členem mohla být jakákoliv dívka či paní z Třeboně (nesměla být školou povinná), jež pravidelně platila roční příspěvek 2 zlaté. Přispívající platil polovinu. Výši poplatků a příspěvků určovala Valná hromada.

Členkou přestala být ta osoba, která sama dobrovolně odešla, anebo byla vyloučena, především z důvodu nezaplacení příspěvku nebo porušení spolkových stanov, cti či kázně. O vyloučení rozhodoval Výbor. O znovupřijetí již vyloučeného člena rozhodovala Valná hromada a pro návrh se musely vyslovit alespoň dvě třetiny přítomných.¹⁰⁵

Mezi základní práva členek Spolku paní a dívek patřilo navštěvování všech akcí, ať už se jednalo o zábavní večírky či naučné přednášky, a právo zúčastňovat se zasedání Valné hromady a tam podávat návrhy a hlasovat. Rovněž členky mohly žádat od spolku osobní podporu, pokud to bylo v souladu s přijatými stanovami. Mezi hlavní povinnosti patřilo včasné zaplacení ročních příspěvků, zasazení se o rozkvět a prezentaci spolku a ochrana jeho dobrého jména vůči veřejnosti.¹⁰⁶

Spolek paní a dívek se tak ze správního hlediska nelišil od jiných treboňských spolků. Spolek měl dva hlavní orgány – Výbor a Valnou hromadu.

Řádná Valná hromada se svolávala jednou ročně, nejpozději v květnu. V neodkladných záležitostech byl Výbor oprávněn svolat mimořádnou Valnou hromadu, pokud se pro návrh vyslovilo alespoň 30 členů. Zasedání se mohli zúčastnit všichni spolkoví členové, právo hlasovat a volit bylo výsadou jen činných členů. Obecně by se dalo říct, že Valná hromada rozhodovala o všech vnitřních spolkových záležitostech s výjimkou přijímání nových činných a přispívajících členů.¹⁰⁷ V její pravomoci byla taktéž volba spolkové starostky, desetičlenného Výboru a 4 náhradnic, 3 kontrolerek účtů a 2 jejich náhradnic.

Mezi samotné činnosti Valné hromady patřilo posuzování činnosti Výboru, kontrola účetnictví a hospodaření spolku, stanovení příspěvků a stanov, vylučování členů nebo rozhodnutí o ukončení aktivní činnosti celého spolku. Valná hromada byla usnášení schopná při přítomnosti alespoň třetiny činovnic. Pokud se nedostavily,

¹⁰⁵ Po deseti letech aktivní činnosti měl Spolek paní a dívek v Třeboni 52 členek.

¹⁰⁶ SOkA Jindřichův Hradec, Spolek paní a dívek Třeboň, inv. č. 5, kart. 1.

¹⁰⁷ Čestné členy vybírala Valná hromada na základě rozhodnutí a doporučení Výboru.

jednalo se v jakémkoliv počtu přítomných. Usnášení a volby se uskutečňovaly na bázi nadpolovičním principu přítomných a k volbám byly používány hlasovací lístky, jež musel každý volič osobně odevzdat.

Jak už bylo výše jednou napsáno, Výbor tvořila starostka, deset členů a 4 náhradnice. Volební období starostky bylo dva roky. Totéž platilo pro samotný Výbor a jeho 4 náhradnice, ale s tím rozdílem, že se každý rok volebního období polovina spolkových činovnic obměňovala. Vystoupivší mohly být ale zase hned znovu zvoleny. Ze svého středu pak Výbor volil každoročně náměstkyni starostky, jednatelku, pokladní a správkyni domu.¹⁰⁸

Ke schůzím se Výbor scházel každý měsíc, případně se mohlo ještě pořádat poradní setkání, a to tehdy, když to uznala starostka za nutné. Ke svolání zasedání muselo dojít vždy, pokud o to požádala alespoň třetina členstva.¹⁰⁹ K vynášení rozhodnutí a ustanovení mohlo dojít za přítomnosti nadpoloviční většiny.

Výbor si mohl zvolit několik odborů, v kterých mohly být činné osoby, jež nepatřily do spolku. Vždy a bez výjimky se jednalo ale jen o poradní orgán. Mezi záležitostmi Výboru patřilo opatřování náčiní a náradí, doplňování knihovny a vydávání tiskovin na náklady spolku, správa jmění, nájem spolkové místnosti k různým aktivitám, výkon dozoru nad pořádkem a kázní nebo sestavování jednacích, domácích či pokladních řádů, které ovšem musela následně schválit Valná hromada. Výbor také fungoval jako orgán disciplinární moci.¹¹⁰

Všech výborových schůzí se účastnily náhradnice, především z důvodu, že by se některá ze členek nemohla dostavit. Povolávání náhradnic se řídilo pořadím, v jakém byly zvoleny. Vůči třetím osobám a úřadům zastupovala spolek starostka, respektive její náměstkyně. Stejně tak všechny spolkové listiny a výnosy musely být opatřeny podpisem starostky (resp. náměstkyně) a jednatelky.

Starostce především náleželo řízení a správa spolku spolu s jeho jměním, vyhlásování konání výborových schůzí, předsedání shromáždění Výboru i Valné hromady a konání dozoru nad všemi hodnostářkami. Zároveň dohlížela, aby byl ve spolku dodržován pořádek a kázeň.

¹⁰⁸ SOkA Jindřichův Hradec, Spolek paní a dívek Třeboň, inv. č. 5, kart. 1.

¹⁰⁹ K vynášení usnesení a rozhodnutí mohlo dojít za přítomnosti nadpoloviční většiny členstva.

¹¹⁰ SOkA Jindřichův Hradec, Spolek paní a dívek Třeboň, inv. č. 5, kart. 1.

Náměstkyně byla pověřena zastupováním starostky a využíváním z toho vyplývajících práv a povinností. Starostku při rokování zastupovala hlavně tehdy, když se sama starostka chtěla zúčastnit hlasování, což jí nebylo jinak umožněno.¹¹¹

Jednatelka vedle povinností, jež měla spolu se starostkou, vykonávala další činnosti. Obstarávala veškeré písemné práce, přijímala členské přihlášky, vedla seznam spolkových členů, předkládala zprávu o výborové i spolkové činnosti a spolu s dvěma pracovníci byla pověřena správou spolkové knihovny.

Všechny finanční a majetkové záležitosti Spolku paní a dívek obstarávala pokladní. Vybírala příspěvky a upomínala opozdilce k zaplacení, vedla účty, vyplácela poukázané částky (vždy se souhlasem starostky). Pokladní předkládala zprávy o celkovém finančním stavu spolku, za každý měsíc na výborové schůzi, bilanci za celý kalendářní rok kontrolorkám účtů a následně podala zprávu Valné hromadě.¹¹²

Další činovnicí Výboru byla správkyně domu. Měla na starosti všechnu hospodářskou správu. Dohlížela nad dodržováním pořádku ve všech odvětvích spolku.

Jak už bylo řečeno, vedle činovnic Výboru volila Valná hromada každoročně také 3 kontrolorky účtů. Ty bděly nad finančním hospodařením celého spolku. Kontrolovaly účetní knihy, vyplacené poukázky i pokladnu. O své činnosti předkládaly zprávy Výboru i Valné hromadě.

Jako vrchní disciplinární orgán fungoval Smírčí soud, který posuzoval rozepře vzniklé ohledně spolkové činnosti. Každá ze sporných stran si zvolila dva zástupce a ti si zvolili pátého člena – předsedu.¹¹³

K ukončení aktivní činnosti mohlo dojít, pokud spolek čítal méně jak 20 členů nebo pokud se na ukončení a rozpuštění usnesly alespoň tři čtvrtiny členů. V případě, že by došlo k rozpuštění Spolku paní a dívek, mělo jeho jmění připadnout péči o chudou mládež ve městě Třeboň.

K rozpuštění a ukončení aktivní činnosti Spolku paní a dívek v Třeboni došlo na zasedání Valné hromady 16. března roku 1948. Vzhledem k tomu, že se nesešla

¹¹¹ SOKA Jindřichův Hradec, Spolek paní a dívek Třeboň, inv. č. 5, kart. 1.

¹¹² Výdaje spolku byly různého druhu. Například za cyklostyl, jazykové kurzy, za vedení kurzů ručních prací, příspěvky školám a studentskému spolku. TAMTÉŽ, inv. č. 9, kart. 1. – výpis příjmů a výdajů za rok 1948.

¹¹³ TAMTÉŽ, inv. č. 5, kart. 1

ani jedna třetina členek, konalo se zasedání a následné usnesení v počtu 16 přítomných. Mezi těmito byly předsedkyně V. Jiráčková, jednatelka V. Kryštofová, pokladní G. Švestková a kontrolorky účtů Z. Arnoštová a A. Vacíková. Důvodů ukončení bylo několik. Především byly vyzdvihovány nekázeň a nezájem členstva o činnost a účel spolku.

Ve velké míře se v průběhu první poloviny 20. století proměnila i sociální struktura spolku. Důležitým mezníkem byl rok 1918, od kdy byly převažujícími členkami pracující ženy (předtím to byly spíše manželky a dcery z prostředí středních vrstev maloměsta).¹¹⁴

¹¹⁴ „Postupem času jevil se stále větší nezájem členek o činnost spolku, což jest vzhledem na státem budované sociální instituce plně pochopitelné a tak iniciativa vlastně vězela jen v určitém malém počtu členek výboru, které de facto tvořily jen nepatrnou část celkového počtu členek a rozhodovaly vlastně jen o svých návrzích a nevyjadřovaly smýšlení členstva, které se ovšem nemohlo žádným způsobem projevit pro nezájem členstva na členských schůzích.“ SOkA Jindřichův Hradec, Spolek paní a dívek Třeboň, inv. č. 7, kart. 1.

12 SPOLEK DIVADELNÍCH OCHOTNÍKŮ

Velký rozmach a rozvoj divadelnictví nastal v Českých zemích v době vzkvétajícího národního obrození. Samozřejmě, že post centra kulturního, společenského a tím i divadelního života patřil především hlavnímu městu Praze.¹¹⁵ S postupem času ani ostatní regiony země nezůstávaly „stát mimo“ a divadelní kultura se šířila do všech koutů země – v některých se udržela více než v jiných (jednou z možností šíření dramát byly kočovné společnosti). Stejně jako byla různá četnost dramatických aktivit obyvatelstva, lišily se i jazyk her či tematická struktura představení.

Podobný postup rozvoje měly i divadelní počátky v jihočeské Třeboni. Doba největšího rozmachu tady časově spadá na přelom první a druhé třetiny devatenáctého století.

Samozřejmě to neznamena, že by předtím na území Třeboně nebyla žádná divadelní aktivita. Počátky divadla města Třeboň se pojí s místním augustiniánským klášterem, který organizoval při oslavách církevních svátků hry s biblickými motivy. Pod silicím vlivem světských prvků se pak představení přesouvala na venkovní prostory, především na náměstí.

Vrcholem tzv. „nového“ divadelnictví se stal rok 1832, kdy se město rozhodlo o založení vlastního divadla. Stalo se tak v prostorách bývalé sladovny měšťanského pivovaru, který roku 1781 zachvátil požár.

Velkým podílem se na vzniku divadla podepsala roztržka tehdejších dvou skupin divadelních ochotníků (zámeckých a měšťanských). Budova jednoho z nejstarších měšťanských divadel spatřila světlo světa jeden rok po položení základního kamene 8. dubna 1833 a divadlo v ní sídlí do dnešních dob.¹¹⁶

¹¹⁵ První pokusy o česky hrané divadelní hry byly již v 18. století na scéně divadla v Kotcích, o několik let později v dřevěném divadle, tzv. Boudě. Více: Oscar G. BROCKETT, *Dějiny divadla*, Praha 1999.

¹¹⁶ J. PSÍKOVÁ, *Takové byly a jsou treboňské lázně*, s. 13; Marie MAŠKOVÁ, *Třeboňské divadlo slaví výročí*, Třeboňský svět 4, 1993, s. 11.

Z počátku se zde hrály ale převážně jen německé hry. Na uvedení her českého repertoáru na jevišti třeboňského divadla se zdatně podepsal Josef Kajetán Tyl.¹¹⁷ Na jihu Čech Tyl pobýval v letech 1852 a 1856. Vedle dramatika Tyla v Třeboni také působil další známý jihočeský divadelník – Matěj Kopecký.

Během první světové války nebylo třeboňské divadlo činné. Svou aktivitu obnovilo až po válce. Došlo k rozsáhlé rekonstrukci celé budovy a od roku 1924 nese třeboňské divadlo jméno dramatika Josefa Kajetána Tyla. Během dvacetiletého období první republiky úspěšnost a návštěvnost divadla kolísaly (jedním z mnoha důvodů byla i finanční tíseň během hospodářské krize).

V Jihočeském obzoru zazněla i tato kritika ohledně skladby (sociální) návštěvníků divadla: „*V seznamu 10 000 hořejších máme mnoho takových, pro které snad 8 nebo 6 Kč neznamena mnoho a smutné jest, že právě ti, jimž 6 Kč znamená oběd nebo večeři, v divadle byli, ježto vědí, že není hlavní starostí člověka starati se jen o žaludek, ale také o duchovní hodnoty.*“¹¹⁸

Druhá světová válka už na rozdíl od té první činnost třeboňského divadla nepřerušila. V roce 1952 přešlo divadlo pod správu Místního národního výboru (MNV), prošlo několika odlišně rozsáhlými rekonstrukcemi (poslední opravné práce jsou z roku 2003), ale divadelní, hudební a taneční soubory různých žánrů v něm vystupují dodnes. Téměř vždy jsou to soubory hostující, jelikož v třeboňském divadle nebyl stálý kolektiv divadelních aktérů.¹¹⁹

Jak bylo výše jednou zmíněno, velkou měrou se o třeboňské divadelnictví zasadili na počátku druhé poloviny 19. století Josef Kajetán Tyl a Matěj Kopecký. Nemůže být tedy pochyb, že (především J. K. Tyl) podnítli založení místního Spolku divadelních ochotníků. Jeden z prvních a nejstarších spolků v jižních Čechách vznikl roku 1863.

Jeho členové byli aktivní po dobu téměř dvaceti let, kdy spolek roku 1881 zanikl. Dalších dvacet potom trvalo, než se našli další dobrovolníci a ochotníci, díky kterým se spolek stal opět aktivním. Obnovení spolku za účelem pořádání divadelních představení a jiných ušlechtilých zábav bylo C. k. místodržitelstvím na základě předložené žádosti,

¹¹⁷ Josef Kajetán Tyl kdysi prohlásil: „*Divadlo z lidu vychází a mezi lid se zase vrací.*“

¹¹⁸ M. MAŠKOVÁ, *Třeboňské divadlo*, s. 11.

¹¹⁹ TAMTÉŽ.

jež obsahovala soupis spolkových stanov, úředně povoleno výnosem z 1. února roku 1902.¹²⁰

Podle stanov z roku 1902 se členem třeboňského Spolku divadelních ochotníků mohla stát prakticky kterákoliv osoba a členové byli rozděleni na zakládající, činné, přispívající a čestné.

Zakládajícím členem se stal člověk, jehož přijal spolkový Výbor a musel do pokladny složit Valnou hromadou určený obnos. Pokud se člověk stal činným nebo přispívajícím členem, byl povinen zaplatit zápisné. Rozdíl v těchto kategoriích je ten, že činný člen už žádné další (např. měsíční) poplatky neplatil. Čestné členství udělovala spolková Valná hromada, a to osobě za zvláštní zásluhy či té, která se jinak zasadila o povznesení či rozšíření spolku. K přijetí nového člena bylo potřeba doporučení od osoby již ve spolku činné. Veškeré žádosti o vstup mohly být bez udání důvodu zamítnuty.¹²¹

Stejně tak, jako lidé z rozličných důvodů do spolků vstupovali, se různily okolnosti, proč z nich vystoupili a ukončili své členství. Za prvé to mohlo být dobrovolně. Za druhé se mohlo jednat o vyloučení - vyloučen byl ten, kdo za tři po sobě jdoucí měsíce nezaplatil členské příspěvky do spolkové poklady. Členství také mohlo být ukončeno tomu, kdo jednal proti stanovám a řádům spolku, či člověku, který se nepodrobil rozhodnutí Smírčího soudu.¹²²

Stejně jako v jiné organizaci či společenství s sebou členství neslo několik povinností a práv. Zvláštní postavení měli zakládající a čestní členové. Pro ně platila výsada užívání spolkových práv, ale na druhou stranu se na ně nevztahovaly žádné ze stanovených povinností.

Členové třeboňského Spolku divadelních ochotníků měli především tři povinnosti. Prvním, hlavním pravidlem bylo dbát o dodržování spolkových stanov, ustanovení a řádů. Za druhé platila povinnost pravidelných a včasných plateb měsíčních členských příspěvků do spolkové pokladny, pokud tomu tam nebylo, přicházely sankce (napomenutí, případně vyloučení ze spolku). Bez výjimky byla vyžadována pravidelná

¹²⁰ SOKA Jindřichův Hradec, Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 6, kart. 1.

¹²¹ TAMTÉŽ.

¹²² Zápisné obnášelo 2 koruny. Zakládající členové zaplatili příspěvek 40 korun jednou pro vždy, přispívající platili každý měsíc 30 haléřů. Činní neplatili. O zvyšování, snižování či rušení příspěvků rozhodovala výhradně Valná hromada.

přítomnost na divadelních zkouškách, respektive při nepřítomnosti se musel dotýčný jedinec bez prodlení a včas omluvit režisérovi a udat důvod své nepřítomnosti. Konkrétně pro činné členy platila vedle výše zmíněných navíc i povinnost bezpodmínečně přijmout režisérem přidělenou roli, i kdyby se jednalo o jakoukoliv sebemenší roli.¹²³

Základní práva se týkala aktivního a pasivního volebního práva člena vůči spolkovému Výboru. Před Výborem taky mohl jakýkoliv člen přednést své žádosti, námítky nebo stížnosti ohledně jakékoliv činnosti spolku. Dále tu byla možnost předkládat vlastní návrhy, zúčastnit se a hlasovat při konání zasedání Valné hromady. Mezi další práva patřila například možnost vypůjčit si některou ze spolkových knih (pokud je ke své práci v danou chvíli nepotřeboval knihovník) či navštěvovat různé spolkové zábavy.

Vnitřní i vnější správní záležitosti spolku vykonávala Valná hromada a spolkový Výbor. Pokud došlo ke sporům mezi členy ve spolkových záležitostech, projednával to pětičlenný Smírčí soud.¹²⁴

Řádná valná hromada se scházela jednou ročně, pokud bylo třeba nějaké záležitosti projednat okamžitě, měl Výbor právo svolat mimořádnou Valnou hromadu (pokud si to přála alespoň třetina výborových členů). Valná hromada rozhodovala o všech záležitostech spolku, kromě přijímání nových členů, což patřilo do pravomocí Výboru (Valná hromada je jen potvrzovala na návrh Výboru).

Především mezi její činnosti patřilo ustanovení či změna spolkových stanov a řádů (musely se vyslovit alespoň dvě třetiny přítomných), volba šestičlenného Výboru (jeho 4 náhradníků a 2 účetních kontrolorů) a případně, pokud tomu činnost spolku nasvědčovala, hlasovala o tom, zda bude spolek rozpuštěn a jeho aktivita ukončena, nebo zda bude v činnosti pokračovat dál. Se svým odvoláním se k Valné hromadě obraceli ti, kterým usnesení Výboru ukončilo členství. Valná hromada pak byla povinna jejich záležitosti přezkoumat.¹²⁵

¹²³ SOKA Jindřichův Hradec, Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 6, kart. 1.

¹²⁴ TAMTÉŽ.

¹²⁵ Aby usnesení Valné hromady bylo platné, musela se sejít alespoň polovina členů. Pokud tomu tak nebylo, počkalo se jednu hodinu, a pak se valná schůze konala za jakéhokoliv počtu členů.

V užším slova smyslu stál ve vedení spolku na rok volený Výbor, který volila výše zmíněná Valná hromada (úřadu se musel ujmout nejpozději do dvou týdnů od zvolení), a tvořil jej předseda s místopředsedou a k ruce měli dalších 8 členů. Pokud se některý z funkcionářů nedostavil na tři po sobě jdoucí schůze bez dostatečné omluvy a později svou absenci náležitě nezdůvodnil, ztrácel právo dál vykonávat svěřenou funkci nebo úřad. Výbor měl na starosti veškeré vnitřní a vnější záležitosti, o kterých podával jednou ročně zprávu řádné Valné hromadě. Aby bylo výborové usnesení platné, bylo potřeba, aby se pro něj vyslovila minimálně polovina přítomných. Ve většině případů jednal Výbor veřejně. Pokud se ale projednávaly osobní záležitosti jednotlivých spolkových členů (daný jednatel byl v této věci zbaven hlasovacího práva), byla veřejnost ze schůze vyloučena.

Hlavní činností Výboru bylo především přijímání a vylučování členů, dohled nad dodržováním spolkových stanov a řádů a schválení či zamítnutí návrhů zábavního (podněty pro režiséry) nebo vzdělávacího odboru. Vedle předsedy a místopředsedy tvořili Výbor další činovníci spolku.¹²⁶

Předseda měl na starosti hlavně zastupování spolku navenek a jednání s úřady a jinými institucemi a společnostmi, svolával zasedání Výboru, a když nastala při hlasování rovnost hlasů (potřeba nadpoloviční většiny), rozhodoval jeho hlas. Aby byly všechny vydané listiny platné, musely být stvrzeny podpisem předsedy. V případě neodkladných zásadních záležitostí, kdy nebylo možné svolat urychleně zasedání Výboru, měl předseda právo spolu s jedním výborovým členem učinit rozhodnutí, které bylo následně bráno jako usnesení všech členů Výboru. V této záležitosti byl oprávněn rozhodnout o případných finančních výdajích v maximální výši 20 korun. O tomto mimořádném rozhodnutí byl povinen podat zprávu na nejbližším zasedání Výboru.

Během nepřítomnosti předsedy byl jeho zastupováním ve všech vnitřních i vnějších záležitostech spolku pověřen místopředseda. Ve výkonu funkce mohl užívat veškerá práva, jež s ní byla spjata. Stejně ale musel dbát na předepsané povinnosti ve stanovách.¹²⁷

¹²⁶ Dva režiséři, jednatel, pokladník, knihovník, hospodář, správce šatny a scénářů.

¹²⁷ SOkA Jindřichův Hradec, Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 6, kart. 1.

Dalším důležitým činovníkem byl jednatel, který zajišťoval veškerou písemnou agendu. Všechny písemné záležitosti nesly jeho a předsedův podpis. Byl zpravodajem Výboru a zajišťoval a následně archivoval veškeré zápisy ze schůzí. Jednatel shromažďoval a na dalším zasedání předkládal k projednání návrhy těch, kteří se chtěli stát novými členy spolku.

Pokladník měl na starosti všechny vnitřní i vnější finanční záležitosti spolku. Vedl pokladní knihu, spravoval pokladnu a o jejím stavu předkládal zprávu Výboru a Valné hromadě. Vydání jakkoliv vysoké částky nesměl pokladník učinit, aniž by mu to povolil předseda (případně jeho zástupce).

Knihovník měl na starost péči o spolkovou knihovnu. Zodpovídal za její chod a pořádek v ní. Ve stanovených výpůjčních hodinách byl oprávněn některou z knih dočasně vydat konkrétnímu členovi spolku.¹²⁸

Hospodář¹²⁹ nesl zodpovědnost za veškerý hmotný majetek spolku. Dbal o jeho dobrý stav a patřičné uložení a vytvářel inventáře. Správce domu také připravoval a následně stavěl jeviště. Ve výkonu jeho povinností mu pomáhali rekvizitář nebo správce šatny.

Správce šatny a rekvizitář (často jedna osoba) sháněli obleky pro divadelní hry a zodpovíдали za stav a zásoby šatny. Stejně to bylo i s rekvizitami. Pokud bylo potřeba vynaložit nějakou částku, mohlo k tomu dojít pouze za předpokladu povolení předsedy.

Režiséři, kteří se v řízení představení pravidelně střídali, vykonávali hlavně dozor a vedli nastudování daného představení. Chystané pořady předkládali ke schválení či zamítnutí Výboru. Podle spolkových stanov se nemělo stávat, že by režiséři hráli ve svých představeních (jen v nutném případě). Spíše měli dbát o svědomité nastudování konkrétního dramatu. Nejpozději tři dny před představením bylo nutné předložit rekvizitáři a správci šatny seznam oděvů a věcí, které budou při představení potřebovat.¹³⁰

Jedním z dalších orgánů Spolku divadelních ochotníků byl Smírčí soud. Rozhodoval v záležitostech, kdy nastal mezi členy nějaký spor a nešel urovnat či vyřešit

¹²⁸ SOkA Jindřichův Hradec, Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 6, kart. 1.

¹²⁹ V archivním materiálu někdy též uváděn pod názvem správce domu.

¹³⁰ SOkA Jindřichův Hradec, Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 6, kart. 1.

jinou cestou než soudní. Tvořilo ho pět členů a proti jeho usnesení nebylo vyššího dovolání. Každá ze sporných stran si zvolila 4 zástupce coby soudce. Následně si vzájemně dva odebraly. Pátého soudce, aby nemohlo dojít k patové situaci, zvolil Výbor.

Jak už bylo výše zmíněno, o ukončení aktivní činnosti spolku a jeho rozpuštění rozhodovala Valná hromada. Pro návrh se musely vyslovit tři čtvrtiny přítomných. Pokud z rozhodnutí Valné hromady k ukončení aktivity opravdu došlo, připadlo spolkové jmění do správy města Třeboň. Do doby, než dojde ve městě k ustavení (nebo znovuoobnovení) obdobného spolku.

Spolek divadelních ochotníků více či méně aktivně fungoval až do poloviny 20. století, kdy jeho aktivní činnost utichla, především kvůli nastalé politické situaci, a nevznikají z ní už žádné písemné prameny (poslední jsou z roku 1951).¹³¹

¹³¹ SOkA Jindřichův Hradec, Spolek divadelních ochotníků, inv. č. 1–4, kniha 1–4 – zápisy ze schůzí.

13 OKRAŠLOVACÍ SPOLEK

Další z mnoha třeboňských kulturních a společenských platforem byl Spolek pro okrašlování a ochranu domoviny. Toto společenství nebylo v Českých zemích ojedinělé. Záštitou nad takovými a jim podobnými skupinami se stal Svaz českých spolků pro okrašlování a ochranu domoviny v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, který sídlil v Praze.¹³²

Vedle zmíněné záštity plnil pražský Svaz i úlohu centrálního střediska. Okrašlovacím a jim podobným spolkům dodával zdarma sazenice okrasných stromů a keřů, zasílal vzorové letáky nebo stanov. Do jeho pravomocí spadalo i vedení statistik a fotografického archivu, evidence všech vycházejících článků a studií nebo sepisování seznamu přírodních památek. Svaz taktéž pořádal různé výstavy, přednášky nebo odborné kurzy.¹³³

Počátky spolku spadají do období podzimu roku 1912, kdy byla k c. a k. místodržitelství v království Českém podána žádost o vytvoření zmíněného spolku. Poprvé byla však zamítnuta z důvodu nedostatečné výpovědní hodnoty stanov (nebyly z nich patrné povinnosti členů či složení správního Výboru). O rok později byla žádost na místodržitelství podána znovu, tentokrát už s kladným výsledkem. Obecně se tedy bere v potaz, že aktivní činnost Spolku pro okrašlování a ochranu domoviny v Třeboni a okolí začala 30. října 1913, kdy byla vyřízena žádost.¹³⁴

Mezi hlavní činnosti tohoto spolku patřily především péče o okrašlování a zvelebování Třeboně a jejího okolí, povinnost vzbuzovat v lidech osvětou vztah a lásku k přírodě (to především bylo určeno dětem, které se měly učit pěstovat květiny a zahradničit vůbec). Konkrétně to byly aktivity jako například výzdoba oken a balkonů

¹³² Tento svaz byl založen roku 1904 a v roce 1912 v něm bylo soustředěno celkem 345 spolků.

¹³³ SOkA Jindřichův Hradec, Okrašlovací spolek Třeboň, inv. č. 4, kart. 1.

¹³⁴ V počátku aktivity neměl spolek přílišné jmění, takže dostával dotace – od města Třeboně a také od knížete ze Schwarzenbergu po 50 korunách.

při různých městských slavnostech, umístění orientačních tabulek a laviček ve městě i v parku, úprava pískovišť a hřišť.¹³⁵

Patřila sem i ochrana přírody a jiných nejen přírodních památek či lidových řemesel. Především neměl být poškozen nebo narušen specifický ráz zdejšího kraje. Další činností bylo dbát o veřejné zdravotnictví a čistotu nebo úprava a zvelebení dopravního spojení. Obecně se dával říct, že okrašlovací spolek měl na starost péči o všechny místní, především přírodní památky a podporu cestovního ruchu, domácího i ze zahraničí, se všemi zařízeními k tomu potřebnými. V dnešním smyslu slova by mezi povinnosti patřila téměř veškerá památková péče.

Členové okrašlovacího spolku ochraňovali a zvelebovali venkovské i městské stavební útvary a dbali o jejich zachování, a aby nebyly poškozeny (nejen mechanicky) špatným zásahem člověka. V případě nutnosti byli schopni podat radu a informace, co se týče estetické stránky daného objektu.¹³⁶

Stejně tak, jak už bylo řečeno u Svazu českých spolků pro okrašlování a ochranu domoviny v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, pořádaly i jednotlivé spolky vlastní osvětovou činnost. Spolek pořádal různé přednášky, organizoval výstavy a vypomáhal při vytváření Soupisu památek. Občan města se mohl na činovníky obrátit s prosbou o radu v případě, že potřeboval opatřit semena stromů nebo květin, chystal se zřídit sad, lázně nebo hřiště nebo potřeboval upravit dopravní komunikaci. V těchto a mnoha podobných případech mu členové spolku k tomu určení buď hned sami poradili či pomohli, nebo mu sjednali informace u odborníků v daném oboru.

Ač byla v období první světové války aktivní činnost dost utlumena, můžeme v archivním fondu najít množství pozvánek na Valné hromady a setkání příbuzných organizací - například roku 1916 na Valnou hromadu Českého zemského svazu cizineckého.¹³⁷

Členství mohlo být přiznáno fyzické i právnické osobě. Stejně jako se různily jednotlivé skupiny členů, odlišovala se i výše stanovených pravidelných poplatků odváděných do pokladny. Čestní členové, kteří se o spolek či jeho aktivity nějakým

¹³⁵ Vzorové plakáty u příležitosti těchto aktivit zasílal spolkům Svaz českých spolků pro okrašlování a ochranu domoviny v Čechách, na Moravě a ve Slezsku; SOkA Jindřichův Hradec, Okrašlovací spolek Třeboň, inv. č. 7, kart. 1 – plakát Ozdobte okna květinami.

¹³⁶ TAMTÉŽ, inv. č. 3, kart. 1.

¹³⁷ TAMTÉŽ.

zvláštním způsobem zasloužili, neplatili žádné příspěvky. Zakládající členové zaplatili najednou 20 korun. Dalšími členskými skupinami byli činní a přispívající. První platili ročně 2 koruny, druzí 4 koruny. Specifickou skupinu tvořili příznivci. Patřil tam ten, kdo se jakýmkoliv způsobem zasadil o pozvednutí či rozšíření spolkové aktivity.

Všichni členové se s přijetím do spolku zároveň zaručovali plnit svědomitě svěřené funkce a povinnosti.¹³⁸

Výši i způsob odvádění příspěvků a poplatků určovala Valná hromada. O přijetí nového člena rozhodoval Výbor. Členem přestal být ten, kdo ze spolku dobrovolně vystoupil, zemřel nebo ten, kdo byl vyloučen (například z důvodu neplnění zadaných povinností a úkolů nebo neplacení příspěvků).

Ze správního hlediska byl Spolek pro okrašlování tvořen dvěma hlavními úřady. Výborem a Valnou hromadou.

Řádná Valná hromada se konala jednou ročně, většinou v jarních měsících, a byla svolávána Výborem. Ten také určoval místo, čas i program jejího konání. Stejně jako jiné správní orgány měla i Valná hromada mnoho povinností a pravomocí.

Na dobu jednoho roku volila 7 členů Výboru a 2 účetní kontrolory. Projednávala jednatelské, pokladní nebo jiné zprávy činovníků. Jak už bylo napsáno, o přijetí nového člena rozhodoval Výbor. Valná hromada k němu však podávala návrh na přijetí nového čestného člena. Projednávala jednacích řády, podané stížnosti a návrhy a rozhodovala o případném rozpuštění a ukončení aktivity spolku. Aby bylo zasedání Valné hromady možné, musela se sejít alespoň jedna čtvrtina členů. Pokud tomu tak nebylo, počkalo se půl hodiny a po uplynutí této lhůty byla Valná hromada usnášení schopná v jakémkoliv počtu přítomných. Hlasování bylo téměř pravidelně podle většinového systému.¹³⁹

O svolání mimořádné Valné hromady mohl rozhodnout správní Výbor, nebo byla svolána, pokud s odůvodněným návrhem přišlo minimálně 15 členů spolku.

Vedle Valné hromady spravoval Spolek pro okrašlování ještě Výbor. Jak už bylo řečeno, volební období jeho představitelů bylo jeden rok. Ze svého středu si vždy zvolil

¹³⁸ Všichni členové měli právo rokovat na Valné hromadě a být voleni do Výboru. Pokud byla členem spolku právnická osoba, delegovala na schůzi vždy jednu pověřenou osobu. Roku 1913 měl tento spolek 73 činných členů.

¹³⁹ SOkA Jindřichův Hradec, Okrašlovací spolek Třeboň, inv. č. 3, kart. 1.

předsedu, místopředsedu, jednatele, pokladníka a další činovníky dle potřeb spolku.¹⁴⁰ Dále Výbor zřizoval nebo rušil spolkové odbory, schvaloval jejich jednací řády a instrukce. Do jeho kompetencí patřilo především projednávání veškeré agendy spolku, která nepříslušela Valné hromadě a hospodaření se spolkovým jměním.¹⁴¹

Usnášení schopný byl Výbor za přítomnosti alespoň 4 členů, pokud došlo při hlasování k rovnosti, rozhodoval hlas předsedajícího. Zasedání Výboru se konalo buď na základě žádosti předsedy, nebo pokud to chtěli alespoň 3 členové.

Předseda zastupoval spolek navenek, řídil zasedání Výboru a spolu s jednatelem podepisoval veškeré spolkové listiny a vyhlášky. Pokud byl předseda z různých důvodů nepřítomen, byly jeho povinnosti i práva svěřeny místopředsedovi. Pokud by došlo k situaci, že se předseda i místopředseda vzdali své funkce, řídil potom jejich spolkové funkce na zasedání správního Výboru činovník k tomu určený.

Jednatel vedle pravomocí, které měl spolu s předsedou, obstarával veškerou písemnou agendu spolku.

Pokladník peníze přijímal i vyplácel a spravoval spolkovou pokladnu a všechny účty. Obnos čítající jakoukoliv částku směl poukázat pouze se souhlasem předsedy. Pokladník měl také na starosti placení členského příspěvku do pokladny Svazu českých spolků pro okrašlování a ochranu domoviny v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.¹⁴² Pravomoc ostatních činovníků určoval zvláštní řád přijatý Výborem.

Jakmile byl zvolen nový Výbor, byli členové povinni okamžitě odstoupit a přenechat své místo nově zvoleným nástupcům. Každý člen mohl být do Výboru zvolen opakovaně.

Vedle Valné hromady a Výboru může být teoreticky za správní orgán spolku považován i Smírčí soud, který řešil spory ohledně spolkové činnosti. Každá ze dvou sporných stran si zvolila dva zástupce. Celkem tedy 4 zástupci si pak zvolili předsedu. Právo svolat Smírčí soud náleželo předsedovi respektive jeho zástupci.¹⁴³

¹⁴⁰ Prvním předsedou byl zvolen už v září roku 1912 zvolen obvodní lékař Augustin Šaršok a místopředsedou František Kafka.

¹⁴¹ SOkA Jindřichův Hradec, Okrašlovací spolek Třeboň, inv. č. 3, kart. 1.

¹⁴² Roku 1916 tento příspěvek činil 5 korun.

¹⁴³ SOkA Jindřichův Hradec, Okrašlovací spolek Třeboň, inv. č. 3, kart. 1.

Pokud mělo dojít ke změně spolkových stanov, musely o tom rozhodnout minimálně dvě třetiny přítomných členů Valné hromady. V okamžik, kdy se dojednalo, že spolek bude rozpuštěn a ukončí svou aktivní činnost, mělo jeho jmění připadnout obci, která ho měla využít k okrašlovacím či podobným účelům. Rovněž byla obec oprávněna jmění zpět předat tehdy, když by došlo k ustavení nového spolku tohoto zaměření.¹⁴⁴

K ukončení aktivity a rozpuštění Spolku pro okrašlování a ochranu domoviny v Třeboni a okolí došlo na přelomu let 1925/1926.¹⁴⁵

Jak už bylo výše jednou řečeno, pokud by došlo k ukončení aktivní činnosti, mělo jmění připadnout obci. Ovšem byla tu i další možnost. V květnu roku 1924 obdrželi představitelé Spolku pro okrašlování dopis od treboňského Sokola. Na základě toho, že se doslechli o blížícím se rozchodu členů spolku, je chtěli poprosit, zda by své jmění neodkázali Sokolu. Především z toho důvodu, že provozuje vysoce nákladné (dobově nákladové) letní cvičiště, které by ještě chtěli osázet stromy. Tento návrh byl v prosinci 1925 předložen Výboru a ten ho odsouhlasil a předeslal Valné hromadě.

Spolu se Sokolem měla část majetku vedle obce Třeboň připadnout i Klubu československých turistů. Všechny zmíněné korporace měly povinnost použít majetek k okrašlovacím účelům.¹⁴⁶

¹⁴⁴ SOkA Jindřichův Hradec, Okrašlovací spolek Třeboň, inv. č. 3, kart. č. 1.

¹⁴⁵ Zasedání Výboru, na kterém se rozpuštění spolku projednávalo, se uskutečnilo 30. prosince 1925. Definitivní tečku za aktivitou Okrašlovacího spolku udělala Valná hromada, které se sešla 9. ledna 1926.

¹⁴⁶ SOkA Jindřichův Hradec, Okrašlovací spolek Třeboň, inv. č. 1, kniha 1.

14 STUDENTSKÝ SPOLEK ROŽMBERK

Jak už bylo několikrát řečeno a napsáno, proces národního obrození přinesl hodně kulturních a společenských změn. Jednou z nich byl rozvoj školství. Do důležitých faktorů je potřeba také započítat i sociální, politickou a ekonomickou proměnu předlitavské části rakouského státu.

Důležitými mezníky, proč se Rakousko obrátilo spíše na vnitřní politiku, byly revoluční události roku 1848, ale i válečné neúspěchy Rakouska na území sjednocované Itálie a Německa. Nastal přechod od absolutismu ke konstitucionalismu a postupem času došlo k rozsáhlé reorganizaci celého správního systému státu. Celá správa, veřejný i soukromý sektor, vyžadovaly mnoho řádně vyškolených odborných pracovníků. Bylo tedy potřeba přistoupit k reformě školství. „*S konečnou platností plně převzalo určující roli v otázkách výchovy a vzdělávání mladé generace.*“¹⁴⁷

Od počátku 19. století se v Třeboni učilo pouze v triviální a tzv. hlavní škole, jež byla pro chlapce do 14 let. Chlapci mohli dále navštěvovat podreálku, založenou roku 1851. V poslední čtvrtině 19. století vzniklo několik pokusů o zřízení pokračovací školy pro řemeslný (chlapecký) dorost. Zdařilo se to až roku 1895, kdy pokračovací průmyslová škola začala fungovat v budově gymnázia.¹⁴⁸

Roku 1841 byla zřízena soukromá klášterní škola milosrdných sester sv. Karla Boromejského pro dívky. I když z počátku to byl spíše sirotčinec, status opravdové veřejné školy se jí podařilo získat až později, po přesunutí do areálu kláštera. V těchto prostorách škola sídlila až do svého zániku roku 1942.¹⁴⁹

V roce 1868 bylo založeno třeboňské nižší čtyřleté reálné gymnázium, prozatím jen pro chlapce a bez maturitní zkoušky.¹⁵⁰ Gymnázium sídlilo v budově za kostelem,

¹⁴⁷ Miroslav NOVOTNÝ a kol., *Dějiny vyššího školství a vzdělanosti na jihu Čech. Od středověkých počátků do současnosti*, České Budějovice 2006, s. 119.

¹⁴⁸ J.PSÍKOVÁ, Takové byly a jsou třeboňské lázně, s. 13-14.

¹⁴⁹ TAMTÉŽ, s.13.

¹⁵⁰ „*Gymnázium mělo náročnější studijní požadavky. Učební plán pro první ročník tehdy obsahoval týdně dvě hodiny náboženství, které bylo v té době povinné pro všechny žáky, dále šest hodin latiny,*

stejně jako hlavní chlapecká škola. Teprve od roku 1903 bylo státními orgány povoleno, aby bylo zřízeno vyšší gymnázium, na němž se studium zakončilo maturitní zkouškou. Podmínkou byla stavba nové budovy na náklady města. Do nových prostor v blízkosti zámeckého parku, kde sídlí škola dodnes, se gymnaziální výuka přesunula o tři roky později.

Po dlouhou dobu bylo studium povoleno pouze chlapcům. Dívky mohly na gymnázium studovat až od doby první republiky. Pokud nezvolily tuto variantu, mohly navštěvovat roku 1921 založenou Státní školu pro dívky.¹⁵¹

Vysoká úroveň vzdělávání byla také jedním z kroků k dalšímu zlepšení společenského a kulturního života Třeboně. Především toho spolkového.

Jak už bylo výše jednou řečeno, byly zakládány spolky různých typů. Lišily se svojí velikostí i délkou trvání. Studentský spolek Rožmberk patřil spíše k těm menším spolkům – jak objemem členské základny, tak délkou své aktivní činnosti.

Přesné datum, kdy byl tento spolek založen, je dodnes nejisté, jelikož není nikde přesně v pramenech zaznamenáno. Za počátek činnosti Rožmberku je tedy všeobecně brán rok 1917, kdy je ve spolkové knize příjmů a výdajů zapsán nejstarší záznam. V následujícím roce pokračují záznamy o studentských oslavách k jubileu Národního muzea v Praze a k výročí mistra Jana Husa. Vzhledem k datu to byly akce velice odvážného charakteru.

Aktivita spolku utichla po roce 1922, kdy už se neobjevily žádné zápisy ze schůzí. Definitivní konec Krajinského studentského spolku Rožmberk je spojen s rokem 1939, kdy je výběrem peněz ze spolkové spořitelni knížky spolek rozpuštěn.¹⁵² Vzhledem k roku 1939 se není čemu divit. Docházelo k utlumení a potírání všech sfér veřejného života české protektorátní společnosti a ani spolková činnost nezůstala nijak ušetřena. „*Okupační správa cíleně směřovala k postupné likvidaci českého školství a české inteligence; jejím cílem bylo prosadit postupnou germanizaci celého českomoravského prostoru.*“¹⁵³

dvě hodiny češtiny a čtyři hodiny němčiny, tři hodiny dějepisu a zeměpisu, tři hodiny matematiky, pět hodin měřičství a rýsování a dvě hodiny krasopisu.“ Citováno doslovně: J. PSÍKOVÁ – J. ZIEGLER, *Třeboň*, s. 22.

¹⁵¹ TAMTÉŽ.

¹⁵² SOkA Jindřichův Hradec, Studentský spolek Rožmberk, inventář, s. 1.

¹⁵³ M. NOVOTNÝ a kol., *Dějiny*, s. 131.

Tato především kulturní platforma měla hlavně zorganizovat místní studentstvo a ochraňovat, hájit a prosazovat jeho zájmy. Taktéž jednala o spolupráci studentů s jinými občany města či ostatními spolkovými sdruženími. Členská základna se stejně jako u jiných spolků rozdělovala na členy činné a přispívající. Činným členem spolku se ovšem mohl stát jen student, respektive absolvent střední nebo vysoké školy do 5 let od ukončení studií. Přispívajícím členem kdokoliv, koho na základě jeho žádosti přijala výborová schůze. Ten se následně po přijetí do spolku pravidelně zúčastňoval plenárních schůzí.

Členství v tomto spolku s sebou přinášelo i lečjaké povinnosti a práva. Mezi hlavní povinnosti patřilo řídit se spolkovými řády a stanovami, platit včas členské příspěvky, pravidelně se účastnit schůzí a zasedání, v případě nutnosti vypovídat u Smírčího soudu, svědomitě a co nejlépe zastávat svěřené funkce a úřady. Spolkoví členové byli na druhou stranu oprávněni účastnit se spolkových schůzí, volit nebo být voleni, jednat a rozhodovat, podávat návrhy či stížnosti a odvolávat se od usnesení Výboru k Plenu a od Plena k Valné hromadě, nahlížet pod dozorem příslušné osoby do spolkových listin a knih či odůvodněně požadovat po předsedovi svolání členské schůze.¹⁵⁴

Co se týče správního hlediska, byl centrálním orgánem devítičlenný Výbor, jenž podléhal Plénu, a třetím důležitým orgánem byla Valná hromada. Výborovými členy byli předseda, první a druhý jednatel, první a druhý místopředseda, pokladník, účetní revisor, archivář a zapisovatel.

Předseda spolu s jednatelem svolával schůze a sám je pak řídil (přiděloval či odnímal slovo). Všechny projevy, které měly být následně předneseny, museli řečníci nejdříve předložit ke schválení předsedovi a jednatele. Neboť oba dva byli za tyto projevy zodpovědní Plenu i Výboru. Předseda byl taktéž pověřen právem revize veškeré spolkové agendy.¹⁵⁵

První místopředseda měl především povinnost být k ruce a v případě nepřítomnosti zastupovat předsedu. Usedal v čele komise, která předsedu volila. Druhý místopředseda toho prvního v případě potřeby zastupoval.

¹⁵⁴ SOkA Jindřichův Hradec, Studentský spolek Rožmberk, inv. č. 11, kart. 1.

¹⁵⁵ TAMTÉŽ.

Podobné to bylo i v případě prvního a druhého jednatele. Vedle zastupování obstarával druhý jednatel veškeré spolkové záležitosti v Praze, jelikož Krajinický studentský spolek Rožmberk byl jedním z odborů Ústředního svazu československého studentstva v Praze. Mezi povinnosti prvního jednatele patřila veškerá písemná agenda spolku,¹⁵⁶ příprava schůzí, podepisování spolkových listin, uschování razítka a členských legitimací nebo zastupování spolku navenek (spolu s předsedou).¹⁵⁷

Finanční záležitosti spolku měl na starosti pokladník. Prováděl všechny výplaty,¹⁵⁸ vedl pokladní knihu a ručil za spolkovou pokladnu, případné manko hradil ze svého. Byl povinen na požádání předsedy předložit k revizi pokladní knihu. Vedle pokladníka se o finanční záležitosti ještě staral účetní revisor. Jak napovídá název jeho funkce, byl pověřen dohledem nad finanční správou spolku. Revizi podle platných stanov měl provést po každé akci.

Dalším funkcionářem Výboru byl archivář, který spravoval spolkový archiv a inventář (přidělení inventárního čísla schvaluje Výbor). Rovněž bylo v jeho kompetenci vedení pamětní knihy. S touto funkcí souvisela i činnost devátého výborového činitele – zapisovatele. On ručil za správnost a pravidelnost zápisů v knihách schůzí. Pokud se nemohl dostavit na zasedání, musel za sebe najít náhradníka nebo knihu se zápisy ze schůzí předat jednatelem.¹⁵⁹

Všichni členové výboru byli povinni se dostavit na každou schůzi. Pokud se bez důvodné omluvy třikrát za sebou nedostavili, ztratilo jejich členství ve Výboru platnost. Pokud se některý člen vzdálil z města nebo onemocněl, bylo jeho povinností oznámit to předsedovi, který zajistil jeho zastoupení. Výborové zasedání bylo usnášení schopné za přítomnosti nadpoloviční většiny.¹⁶⁰

Záležitosti o nepatřičném či nesprávném vykonávání funkce projednával nejprve Výbor, pokud shledal námitku oprávněnou, podstoupil projednání záležitosti Plenu. Pokud byly dvě třetiny plenárních přítomných pro návrh, došlo k odejmutí svěřené funkce. Samotného členství ve spolku se toto rozhodnutí ale netýkalo.

¹⁵⁶ Listiny, přijatá i odeslaná korespondence, brožury, pozvánky, plakáty.

¹⁵⁷ SOkA Jindřichův Hradec, Studentský spolek Rožmberk, inv. č. 11, kart. č. 1.

¹⁵⁸ Bez výjimky k tomu vždy potřeboval souhlas předsedy nebo jeho zástupce.

¹⁵⁹ SOkA Jindřichův Hradec, Studentský spolek Rožmberk, inv. č. 11, kart. č. 1.

¹⁶⁰ Výborové zasedání bylo usnášení schopné za přítomnosti nadpoloviční většiny funkcionářů.

Pokud vyslovily minimálně dvě třetiny Plena nedůvěru Výboru, byla v brzké době (během 4 až 7 dnů) svolána Valná hromada, jež zvolila nový Výbor. Pro zvolení předsedy se musely vyslovit dvě třetiny přítomných na Valné hromadě, pro ostatní výborové funkcionáře nadpoloviční většina. Pokud byla vyslovena nedůvěra jednotlivému členu Výboru (byla potřebná dvoutřetinová většina), plenární schůze zvolila náhradníka ihned.

Valná hromada mohla být svolána i mimořádně.¹⁶¹ Řádná Valná hromada se konala jednou ročně, a to v září. Vedle mimořádných pravomocí patřilo mezi její kompetence potvrzování řádů a stanov, ustanovení výše členských příspěvků do spolkové pokladny či rozhodování o rozpuštění či pokračování spolku. Valná hromada byla usnášení schopná za účasti alespoň poloviny členů. Pokud se nesešla, počkalo se půl hodiny a následně se jednalo v jakémkoliv počtu. Zasedání muselo být ohlášeno minimálně osm dní dopředu.¹⁶²

Nejširším shromáždění byla Členská schůze, kterou svolávali předseda a jednatel. Usnášení schopná byla za alespoň třetinové účasti. Pokud tomu tak nebylo, počkalo se 15 minut a následně k usnášení stačila jen čtvrtinová účast členů. Pokud ke stejnému nedostatku došlo na třech po sobě jdoucích schůzích, bylo to náležitě poznamenáno v hlášení.

Schůze se oznamovaly ve spolkové skřínce minimálně dva dny dopředu. Pokud se jednalo o mimořádnou schůzi některého ze správních orgánů, bylo možné vykonat svolání pomocí tzv. okružní listiny. Konání výborové schůze muselo být oznámeno alespoň o den dříve. Pokud byli některé osoby mimo město, byly o konání schůzí vyrozuměny poštou. Přesně musel být určen nejen den, ale i místo a čas konání.

Počet přítomných osob se počítal dle presenční listiny, na kterou byl každý povinen se podepsat neprodleně po svém příchodu. Co se týče přítomnosti osob, které nebyly členy, nesměl žádný ze spolkových činovníků vznést námitku.¹⁶³

Během samotného jednání předcházela každému hlasování diskuze o navrhované věci. V té ke slovu přicházeli postupně ti, kteří vnesli přání se k tématu vyjádřit.

¹⁶¹ Docházelo k tomu v mimořádných případech, které nemohly počkat do řádné Valné hromady. Například při zvolení nového Výboru nebo změně spolkových stanov.

¹⁶² SOkA Jindřichův Hradec, Studentský spolek Rožmberk, inv. č. 11, kart. 1.

¹⁶³ TAMTÉŽ.

Přičemž nesměla být překročena vymezená řečnická lhůta. Spolkové vyhlášky vešly v platnost, jakmile byly vyvěšeny ve spolkové skřínce, podepsány jednatelem a opatřeny razítkem.

Spolkovým jměním disponoval Výbor ve výši 200 Kč, když ho vyčerpal, musel předložit Plenu vyúčtování. To pak mohlo povolit větší výdaje.

Pokud by činnost spolku dospěla ke svému konci, rozhodovalo o jeho rozpuštění alespoň dvoutřetinové obsazení Valné hromady (návrh musel být oznámen dva týdny dopředu). Spolkové jmění by bylo potom rovnoměrně rozděleno po 50 procentech mezi Ústřední svaz československého studentstva v Praze,¹⁶⁴ které muselo část vrátit, pokud by došlo k obnovení spolku do tří let, a studentské sociální instituce. Spolkový archiv by po tříletém intervalu připadl pražskému studentskému archivu.¹⁶⁵

¹⁶⁴ Ve stanovách uvedeno pod zkratkou: Ú.S.Č.S.

¹⁶⁵ SOKA Jindřichův Hradec, Studentský spolek Rožmberk, inv. č. 11, kart. 1.

15 NÁRODOHOSPODÁŘSKÝ SBOR JIHOČESKÝ

Všechny dosud zmíněné spolky a korporace (vyjma Národní jednoty pošumavské) vznikly především na kulturním či společenském základě. U Národohospodářského sboru jihočeského (dále NSJ) tomu bylo z poněkud jiných důvodů. Ne že by se těmito otázkami nezabýval, ale nebyla to jeho primární činnost. Tím se staly (jak už napovídá název uskupení) především záležitosti národohospodářské.

Jedním z hlavních faktorů vzniku této společnosti byl problematický průmyslový vývoj kraje. Jižní Čechy nikdy nepatřily, a ani patřit nebudou, k průmyslovým centrům země. Od těch největších byly navíc, svým způsobem, vzdáleny až silně izolovány, což bylo předurčeno jejich geografickou polohou.¹⁶⁶

V nepřímé linii s tzv. „neprůmyslovým charakterem“ této oblasti přímo souvisel i poměrně vysoký úbytek obyvatelstva (depopulace), které tu nemohlo najít dostatečné pracovní uplatnění, a odešlo proto hledat dlouhodobě perspektivní zaměstnání jinde.¹⁶⁷ Další nezanedbatelný problém tvořily místní přírodní podmínky, jež zde nebyly a nejsou, především z aspektu hospodářského hlediska, na dobré úrovni. V neposlední řadě to byl i fakt, že jižní Čechy byly rakouskou hospodářskou správou často opomíjeny.¹⁶⁸

Tyto zmíněné a i celá řada dalších navazujících faktorů a důvodů zapříčinily, že se hned po vzniku Československé republiky začalo volat po povznesení jižních Čech. Především to mělo být z hlediska hospodářského, sociálního, ale i kulturního a společenského.

¹⁶⁶ V období trvání rakousko-uherského soustátí tuto nevýhodnou pozici vyvažovalo alespoň dobré spojení s rakouskými městy (Linec, Vídeň) a celou oblastí Podunají a alpských zemí, kde jihočeské produkty nacházely svoje odbytiště. Tato výhodná situace ovšem skončila se vznikem samostatného Rakouska a Československé republiky po skončení první světové války roku 1918, jelikož dva dosavadní sousedy dělila celní hranice. Proto se jižní Čechy v rámci ČSR z tohoto důvodu musely přeorientovat především na vnitřní trh.

¹⁶⁷ Jaromír KORČÁK, *Vylidňování jižních Čech. Studie demografická*, Knihovna Spolku péče o blaho venkova, svazek 2, Praha 1929.

¹⁶⁸ Jan STOCKÝ, *Směr a výsledky práce Jihočeského sboru*. Hospodářský obzor jihočeský (dále jen HOJ), 1929, zvl. čís. 6-7, s. 3. Jan Stocký spatřuje jako hlavní společenskou příčinu úpadku kraje, který spadl do působnosti NSJ, v rozdělení pozemkového majetku před válkou v Rakousko-Uhersku.

Počáteční činnost, která zapříčila vznik Národohospodářského sboru jihočeského, by se dala najít v Píseckém kraji. Už před první světovou válkou zde zahájil svou aktivní činnost spolek s názvem Prácheň. Roku 1907 pak vznikl jeho národohospodářský odbor.¹⁶⁹

S myšlenkou na založení NSJ přišel roku 1924 národohospodář Jan Stocký, když předložil návrh na jeho zřízení tajemníkovi Republikánské strany zemědělského a malorolnického lidu Rudolfu Beranovi. Plán byl náležitě podpořen a ustavující první Valná hromada Národohospodářského sboru jihočeského (NSJ) se sešla v Praze 19. května roku 1925.¹⁷⁰

Členská základna byla podobně jako u jiných spolků rozdělena na členy čestné, zakládající, činné a skutečné. Do řad členů Národohospodářského sboru jihočeského mohla vstoupit jak fyzická, tak i právnická osoba. Počet členů se proto neustále měnil a kolísal. Do roku 1930 bylo pod patronátem NSJ seskupeno přes tři sta obcí, dvě stě podniků a téměř 4 tisíce členů.¹⁷¹

Mezi hlavní cíle, které byly zamýšleny, patřilo všestranné povznesení jižních Čech a za tímto účelem chtěli shromažďovat odborné pracovníky z mnoha přírodních, technických i humanitních oblastí a následně vyvíjet vědeckou činnost. Co do druhu činnosti měl NSJ doopravdy širokou škálu oborů: od průmyslu, obchodu a dopravy, přes zemědělskou (rostlinnou i živočišnou produkci) a vodní či pozemní stavby, až po školství, vědu, kulturu, osvětu nebo zdravotnictví.

Do vlastního územního rozsahu působnosti NSJ patřilo teritorium o výměře 18 371,7 km², na kterém v roce 1930 žilo 1,4 milionu obyvatel.¹⁷²

Nejnižší instanci působnosti NSJ tvořily okresní odbory. Činnost jednotlivých odborů byla vymezena obvodem samosprávného okresu, po správní reformě v roce

¹⁶⁹ Studenti již roku 1908 na svých poradách doporučovali zřízení jihočeského sekretariátu. Karel HARMACH, *Pro blaho českého jihu*, Jihočeský kraj, 1, 1910, s. 2.

¹⁷⁰ J. STOCKÝ, *Jižní Čechy. Kulturní, hospodářský, sociální vývoj a stav. Program regionální práce*, Praha 1937.

¹⁷¹ J. DVOŘÁK, *K problematice vzniku, vývoje a zániku Národohospodářského sboru jihočeského 1925-1941*, Jihočeský sborník historický (dále jen JSH) 63, 1994, s. 132-150.

¹⁷² SOA Třeboň, fond Národohospodářský sbor jihočeský (dále NSJ) Praha 1925-1941, inventář, s. 23-50.

1928 obvodem soudního okresu.¹⁷³ Nelze ale říci, že by činnost všech těchto odborů byla totožná. Záleželo především na pílí, chuti a schopnostech samotných činovníků a zároveň na velikosti členské základny.

Mezi povinnosti a záležitosti okresních odborů patřilo především informování veřejnosti (tlumočit ideje a nápady NSJ) a nábor nových členů. Zájem byl především o nové členy, kteří byli již zástupci nějakých oficiálních institucí veřejné správy. Okresní odbory taktéž tvořily funkci prostředníka právě mezi širokou veřejností a pražským ústředím NSJ.

Jak už bylo řečeno, jedním z úkolů bylo přenesení myšlenek z ústředí mezi veřejnost. Mělo se tak stát například i pomocí apelujících novinových článků (zejména HOJ), letáků nebo také prostřednictvím nejmladších obyvatel regionu NSJ. „Školní mládeži nejen letáky, které ze školy domů přinese, ale i vhodným výkladem učitelovým v posledních třech školních letech podle dodaného návodu budiž pověděno, o jak vážnou myšlenku tu jde.“¹⁷⁴

Okresní odbor NSJ ve městě Třeboň byl založen na schůzi, která se konala v městské zasedací síni 11. října roku 1925. V čele odboru stál jedenáctičlenný Výbor, jenž ze svého středu volil čtyřčlenné Předsednictvo, jehož volební období bylo dva roky. Skládalo se z předsedy, místopředsedy, pokladníka a jednatele. K pravidelným schůzím se třeboňský okresní odbor NSJ scházel v měšťanské Besedě.¹⁷⁵

Ze správního hlediska tvořilo ústředí Národohospodářského sboru jihočeského několik instancí. Valná hromada, výkonný Výbor a jeho Předsednictvo, odborné referáty, komise a odbory a sekretariát sboru.

Nejvyšším orgánem NSJ byla Valná hromada, sídlící při pražském ústředí. Valná hromada se scházela v pravidelných intervalech. Pokud to okolnosti vyžadovaly,

¹⁷³ Územní rozsah působnosti NSJ byl tvořen 25 obvody politických okresů: Benešov, Blatná, České Budějovice, Český Krumlov, Domažlice, Humpolec, Chotěboř, Jindřichův Hradec, Kamenice nad Lipou, Kaplice, Klatovy, Ledč nad Sázavou, Milevsko, Německý Brod, Pelhřimov, Písek, Prachatice, Přeštice, Příbram, Sedlčany, Strakonice, Sušice, Tábor, Třeboň a Týn nad Vltavou.

¹⁷⁴ Antonín SRB, *Slovo k organizační práci ve sboru*, in: J. STOCKÝ, Národohospodářský sbor jihočeský. Cíle a výsledky jeho prací, Praha 1927, s. 24-25.

¹⁷⁵ První třeboňský Výbor tvořili: ředitel okresního úřadu A. Korb, starosta Třeboně J. Večerník, starosta Českých Velenic J. Keš, pracovník občanské záložny B. Broukal, ředitel spořitelny F. Reindl, starosta Klikova F. Kolář, učitel z Chlumu J. Bílý, lékař J. Trubl, ředitel velkostatku R. Tichý, pracovník stavební sekce úřadu J. Šiman a továrník V. Hrdina. SOA Třeboň, NSJ Praha 1925-1941, kart. 13, sign. I B 2 b, inv. č. 45.

nebo zda se pro tento návrh vyslovila alespoň jedna třetina členstva, musela být svolána mimořádná Valná hromada.

Mezi pravomoci řádné Valné hromady patřila volba výkonného Výboru, změna stanov a řádů, schvalování rozpočtu a výše členských příspěvků, disponování s celkovým jměním spolku a vymezení přesné činnosti NSJ. Její pravomoci by mohly budit dojem vrcholného orgánu NSJ. Ovšem ve skutečnosti byla veškerá moc situována v rukách předsedy nebo generálního tajemníka sekretariátu NSJ.¹⁷⁶

Vedle Valné hromady byl orgánem sídlícím též při pražském ústředí výkonný Výbor. V prvních letech aktivní činnosti se Výbor skládal z 20 volených členů, když se roku 1935 změnila spolkové stanovy, bylo už členů 50. Zmíněná změna stanov se dotkla i volebního období. Nejdříve byl Výbor volen na dva roky, později na tři. Výkonný Výbor zřizoval několik odborných komisí a odborů.¹⁷⁷

Důležitým orgánem, který přímo souvisel s výkonným Výborem, bylo jeho Předsednictvo.¹⁷⁸ Bylo tvořeno předsedou, třemi místopředsedy, zapisovatelem, pokladníkem (k ruce měl revizora účtů) a jednatelem.

Předseda zastupoval spolek navenek a spolu s jednatelem podepisoval veškerou vzniklou písemnou agendu. Pokud nebyl předseda přítomen, byl jeho zastupováním pověřen jeden z místopředsedů. Veškerá finanční správa spočívala na pokladníkovi. On dohlížel na hospodaření NSJ a vedl jeho účetnictví.

Vnější (s úřady či jinými institucemi) i vnitřní (s jednotlivými odbory či referáty) úředním stykem byl pověřen úředník na postu jednatele. Vedle těchto povinností patřilo k záležitostem v jeho kompetenci řízení práce sekretariátu NSJ. Funkci generálního tajemníka po celou dobu existence NSJ nevykonával nikdo jiný než

¹⁷⁶ J. DVOŘÁK, *K problematice vzniku*, s. 132-150.

¹⁷⁷ Komunikační odbor (železniční referát, silniční a mostní referát, automobilový referát, referát pro oblastní úkoly pošty, telegrafů a rádia, referát pro otázky letecké a referát pro všeobecný letecký plán), odbor pro věci energie (referát pro otázky uhelné, elektrizační a vodohospodářský referát), odbor pro otázky organizačně-hospodářské (zemědělský a lesní referát, všeobecný referát obchodně-politický a mezinárodních tarifů a referát pro průmysl, obchod a živnosti), odbor pro otázky nezaměstnanosti (referát pro opatření mírnící nezaměstnanost, referát veřejné správy a otázek samosprávy a referát pro otázky úvěru), odbor pro otázky kulturně-hospodářské (referát jihočeského tisku, referát cizineckého a turistického ruchu a referát pro otázky kulturně-hospodářské.

¹⁷⁸ Dokumenty ohledně záležitostí předsednictva jsou deponovány v SOA Třeboň, NSJ Praha 1925-1941, inv. č. 1-4, sign. I A 1 a – I A 1 d, kart. č. 1.

Jan Stocký. K dalším funkcionářům patřilo několik vedlejších tajemníků, korespondentky, písařka a účetní.¹⁷⁹

Činnost Národohospodářského sboru jihočeského můžeme rozdělit na dvě období. V počátečních letech bylo první snahou sboru zastavit nebo alespoň co nejvíce zpomalit proces vylidňování (depopulace) jižních Čech a jejich povznesení v mnoha ohledech. Druhé období je charakteristické spíše rozšířením působnosti na celostátní úroveň. Po vzoru NSJ začala i v jiných částech republiky vznikat národohospodářská sdružení a sbory.

Velkou ránu obdržel tento dosavadní systém se vznikem Protektorátu Čechy a Morava. Především po roce 1941 končí aktivní činnost všech národohospodářských sborů. Především kvůli tomu, že nespĺňovaly představy okupační moci a že se zákonodárci obávali, že sbory podpoří odpor vůči nacismu.¹⁸⁰

Po skončení druhé světové války došlo k několika menším pokusům o obnovení aktivní činnosti NSJ. Je možné, že by některý z těchto pokusů byl úspěšný, ale brzký nástup Komunistické strany Československa k moci udělal za činností i existencí Národohospodářského sboru jihočeského a jihočeským regionalismem definitivní tečku.

¹⁷⁹ TAMTÉŽ, inventář, s. 23-61.

¹⁸⁰ J. DVOŘÁK, *K problematice vzniku*, s. 132 – 150.

16 ZÁVĚR

Na předchozích stránkách diplomové práce jsem se pokusila ukázat, že stejně jako obecné dějiny města Třeboně, mají dnešní odborné i laické veřejnosti mnoho co říct aspekty z kulturního nebo společenského každodenního života jejích obyvatel. Jedna z hlavních příčin značného kulturního vzestupu jihočeského města, především v druhé polovině 19. století, je přisuzována procesu národního obrození. Vliv pronárodních tendencí samozřejmě nelze marginalizovat, ale na druhou stranu mu v Třeboni nemůžeme přikládat tak velký význam, jako tomu bylo například v hlavním městě Praze. Už jen v porovnání počtu obyvatel je rozdíl jasně patrný.

Jednu z kulturních a společenských platforem Třeboně v 19. a 20. století tvořilo kromě spolků, kterým je tato práce věnována především, také divadlo, biograf a lázně. Z dnešního pohledu se však zdá, že přelomovou událostí v historii města bylo založení Bertiných lázní Václavem Huckem v 80. letech 19. století. Společenský a ekonomický dopad obnovené lázeňské tradice je v Třeboni patrný i v dnešních dnech, kdy má město dokonce dvoje lázně. Proto platí premisa, že pokud se člověk začne zajímat o treboňské dějiny, naráží na Huckovo jméno poměrně často.

Způsobů, kterými může badatel nahlížet na osobu Václava Hucka, je díky jeho širokému poli působnosti a dostatečně široké heuristické základně několik. Tato práce se nejprve zajímala o otázku, jaké měl Václav Hucek rodinné zázemí. Do Třeboně přišel se svojí manželkou Marií v roce 1851. Ta mu byla ve všech ohledech oporou, ovšem pravou společnicí pro něj byla až druhorozená dcera Berta. Vystupovali spolu na koncertech, byli činní ve spolcích nebo jen setrvali v dlouhých diskuzích na různá témata. Není divu, že její předčasná smrt byla pro otce těžkou a obrovskou ránou.

Dále jsem se podívala na Huckovu pedagogickou kariéru. Na půdě treboňské hlavní školy navázal první přátelské kontakty s dalšími kolegy, se kterými si poté byl velice blízký v osobním životě. Soukromě se navštěvovali nebo jezdili na společné výlety.

Taktéž nešlo opomenout kapitolu života týkající se spolkové činnosti. Nejen že byl Václav Hucek členem, on byl velice aktivním členem, a v některých případech byl dokonce spoluzakladatelem. Stal se tak důležitou osobou na společenském a kulturním poli života města. Důležité také bylo, že díky spolkům navazoval nové kontakty, které mohl potřebným způsobem zužitkovat ve své další činnosti.

Nejvíce je ovšem jméno Václava Hucka (a jeho dcery Berty) spojováno se založením třeboňských slatinných lázní, kterým město za svůj věhlas vděčí i dnes. Díky podnikatelskému i kulturnímu duchu Václava Hucka se Třeboň zařadila mezi společenská centra jižních Čech, kam se sjížděli (a dosud sjíždějí) lidé ze všech koutů země i ze zahraničí.

Spolky a jejich činnost v obecném měřítku jsou velmi širokým předmět bádání a lze je uchopit z mnoha úhlů pohledu. V rovinách, kterými bývají nahlíženy zřejmě nejčastěji, je vymezení časové, geografické a programové.

Z časového hlediska je totiž důležité, pokud spolkovou aktivitu a spolky samotné zkoumáme v období raného novověku, v devatenáctém století nebo v dnešní době. Každý z těchto časových úseků je velmi specifický, spolky (či ostatní skupiny a sdružení) se řídily odlišnými pravidly, podléhaly různé legislativě a lidé od nich očekávali něco jiného.

Geografický pohled na tuto problematiku může skrývat úskalí především proto, že zeměpisný ráz konkrétní krajiny mohl do značné míry ovlivnit charakter spolků, které na jeho území vznikaly. Například v jižních Čechách bychom asi jen velmi těžko hledali spolek vinařů nebo horníků kutajících černé uhlí. Tento profesní aspekt spojuje geografickou a programovou rovinu spolkové problematiky.

Pokud člověk chce zkoumat jen spolky jednoho zaměření, musí si jasně uvědomit, že ne všude jsou vždy stejná uskupení. Například to neznamená, že když je ve městě nějaké divadlo (rozumí se amatérské, neprofesionální), stojí za jeho činností spolek divadelních ochotníků.

Obecně lze tedy říci, že spolkovou aktivitu můžeme zkoumat vždy pro určitou dobu, v rámci daného města či oblasti (okresu, kraje či regionu) nebo z hlediska zaměření spolků. V posledním případě se lze orientovat na jeden region a zaměřit se na otázky, co konkrétně se zde vyskytovalo za spolky a proč, anebo naopak porovnat

spolky se stejným zaměřením v různých oblastech. V případě této práce to bylo 8 spolků různé činnosti v jednom městě ve stejné době.

Vedle vnějších konstrukcí je důležité, přínosné a zároveň zajímavé, podívat se na spolek z vnitřního úhlu pohledu. Můžeme tak pozorovat mnoho aspektů. Od důvodu jeho založení, délky aktivní činnosti spolku a struktury členstva přes správní a finanční záležitosti, až po vliv na každodenní život ve městě a také na sebe prezentaci a reflexi samotného spolku.

Hlavním důvodem založení býval společný zájem o záležitosti, kterými se měl budoucí spolek zabývat. Jak tomu bývá rovněž u mnoha jiných oblastí lidského života, více jedinců sdružených ve skupině za účelem podpory stejné věci má relativně větší výsledky své činnosti než jeden jediný člověk.

V případě zmíněných spolků je doba jejich aktivního působení na scéně třeboňského společenského života různá. Z hlediska délky činnosti je lze rozdělit do tří skupin. U tří z nich byly aktivity ukončeny průměrně po 20 letech činnosti, čtyři spolky sdružovaly své příznivce více než padesát let. Výjimečný nejen pro Třeboň, ale můžeme říci, že pro celou zemi, je případ spolku Pěslavu. Byl založen roku 1863 a bez přestávky je činný i dnes.

V otázce profesní struktury členstva záleželo vždy především na konkrétním spolku. Obecně lze říci, že nejširší část členské základny tvořili obyvatelé především z řad majitelů řemeslných dílen, bankovních úředníků a učitelů. Opomenout nelze ale ani zaměstnance městské a okresní správy.

Taktéž můžeme říci, že členy ve většině spolků byly nejen fyzické, ale i právnické osoby. Z genderového hlediska byli činovníky spolků převážně muži. Postupem času zde však zaujímaly důležité místo i ženy. Zde je ovšem nutné opět zdůraznit, že vždy velice záleželo na konkrétním sdružení. Ve Spolku vojenských vysloužilců nelze očekávat přítomnost žen a naopak ve Spolku paní a dívek pochopitelně chybí mužský element.

Problematika správy spolků je naopak poměrně jednotvárná, neboť v tomto bodě se od sebe jednotlivá sdružení příliš neliší. Zpravidla stál v čele spolku zvolený Výbor, starající se o vlastní chod spolku a přijímající nové členy. Výbor měl vždy několik funkcionářů a případně mohl zřizovat několik poradních komisí či odborů. Činnost

Výboru kontrolovala Valná hromada, která byla hlavním orgánem. Dalším správním orgánem byl Smírčí soud, který řešil spory činovníků ohledně spolkových záležitostí.

Příjmy spolku tvořilo několik položek. Základem příjmů byly především členské poplatky. Finančními dary nezdávka přispívaly různé organizace. Ve spolkovém rozpočtu figurovaly i výtěžky z pořádaných představení či přednášek. Hospodaření sdružení hlídali a spravovali pokladníci spolu s několika účetními kontrolory a společně pak předkládali své závěrečné zprávy Výboru a Valné hromadě každého spolku.

Jejich působení přispívalo k ochraně města, neboť se určitou měrou podílely na eliminaci nežádoucího chování jeho obyvatel a byly jedním z nástrojů sociální kontroly. Zároveň spolky poskytovaly prostor pro seberealizaci obyvatel, kteří se chtěli aktivně zapojit do procesů spojených s kulturním povznesením a zvýšením společenské prestiže jejich města. Profily se též jako určitá střediska specializované činnosti, která navazovala spolupráci s korporacemi podobného charakteru a obdobným polem působnosti.

Již v úvodní kapitole této práce je zmíněno, že kniha zabývající se spolkovou aktivitou na Třeboňsku dosud chybí. Pokud se někde zmínka o spolcích přeci jen vyskytla, bylo to zejména v publikacích věnujících se obecným dějinám města Třeboně. Ačkoliv jsou informace o spolkovém životě v podobných knihách spíše druhotné, svou výpovědní hodnotu rozhodně mají. O stránkách regionálního tisku můžeme říci v podstatě totéž jako o literatuře. Pokud spolek noviny zmiňují, pak mu věnují pouze několik řádků. Většinou se jednalo o krátká oznámení o konání nějaké slavnosti a podobně.

Jediná dvě uskupení, kterým byla na stránkách literatury věnována pozornost, jsou Národní jednota pošumavská (NJP) a Národohospodářský sbor jihočeský (NSJ). Ovšem zde se jedná zase o práce většinou zcela obecného rázu. Věnují velmi malý nebo žádný prostor působení těchto korporací přímo v Třeboni.

Naopak obsažnost a výpovědní hodnota archivního materiálu, deponovaného v SOA Třeboň a SOkA Jindřichův Hradec, je poměrně značná. Ohledně NJP a NSJ je to opravdu velké množství materiálu obecného i konkrétního rázu. Důvodem je především skutečnost, že oba tyto spolky byly především činné v celých jižních (respektive jihozápadních) Čechách a své ústředí měly v Praze. Svou roli jistě sehrála i okolnost,

že jejich fondy se nakonec nestaly makulaturou a neskončily ve stoupách papíren, i když NSJ k tomu již v roce 1942 neměl právě daleko. V prvním případě pramenů obecného rázu jsou nejpoužitelnějším pramenem stanovy spolků, ve druhém případě popis činnosti probíhající přímo v jižních Čechách a Třeboni.

V případě zbylých šesti spolků je charakteristika archivního fondu poněkud jiná. Tato uskupení byla činná pouze v Třeboni, archivního materiálu tedy není takové množství jako u NJP a NSJ a zmíněné prameny se vztahují přímo ke spolkové aktivitě v Třeboni. Obecně se tyto fondy vyznačují občasnou torzovitostí (zázpisy ze schůzí, pravidelné seznamy členů) a problémem nebo spíše jistým úskalím může být i ta skutečnost, že nejsou ohledně druhu a množství informací totožné. Například u jednoho spolku se nachází množství účetního materiálu, ze kterého můžeme udělat obraz o jeho hospodaření. Pro zdárné porovnání je ovšem problematická absence podobného materiálu u ostatních spolků.

Jako hlavní cíl diplomové práce jsem si stanovila vytvořit obraz spolkové činnosti v Třeboni propojený s ostatními místními kulturními aspekty. Jednalo se mi především o porovnání činnosti a struktury vybraných osmi spolků. Východiska a možnosti dalšího či jiného uchopení tématu bych viděla především buď ve výběru jiných treboňských spolků, nebo jejich komparaci s podobnými spolky na našem území. Taktéž by mohlo být velmi zajímavé zaměřit se například na zmíněný spolek Pěslav (činný bez přestávky dodnes) a prozkoumat jeho činnost a propagandu v období komunistické totality. Propagačních materiálů je naštěstí v archivním fondu uloženo dostatečné množství.

Další východisko spatřuji ve výzkumu nikoliv spolku jako instituce, ale v náhledu na jeho činovníky. Otevírá se zde cesta k prozopografickému pojetí tématu. V tomto případě by bylo důležité nalézt v archivech několik osobních pozůstalostí a následně pramenů osobní povahy, ze kterých by bylo možné vytvořit například obraz kariéry spolkového i jinak společensky aktivně činného jedince, zejména na základě jeho deníkových zápisů či dochované korespondence. Alespoň o nástin této cesty jsem se pokusila v kapitole věnované osobě Václava Hucka.

Doufám, že tato diplomová práce poslouží alespoň jako malý příspěvek k treboňským kulturním dějinám a spolkové aktivitě v tomto jihočeském městě. Může se stát i odrazovým můstkem pro další badatele, kteří by se chtěli podrobněji zabývat

spolkovými aktivitami, ať již v jihočeském regionu, nebo v širším geografickém kontextu. Přínosem může být i pro zájemce o historii a kulturně společenský život města Třeboně.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

1. PRAMENY

1.1 ARCHIVNÍ PRAMENY

Státní oblastní archiv Třeboň

- fond Lázně Třeboň (nezpracovaný)
- fond Pozůstalost Václava Hucka
- fond Národní jednota pošumavská Praha
- fond Národohospodářský sbor jihočeský Praha 1925-1941

Státní okresní archiv Jindřichův Hradec

- fond Okrašlovací spolek Třeboň
- fond Pěslav Třeboň
- fond Spolek českých paní a dívek Třeboň
- fond Spolek divadelních ochotníků
- fond Spolek vojenských vysloužilců Třeboň
- fond Studentský spolek Rožmberk Třeboň

1.2. VYDANÉ PRAMENY

Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850 – 1970, Praha 1978.

1.3. DOBOVÝ TISK

Hospodářský obzor jihočeský, 1929, zvl. č. 6-7.

Jihočeský kraj, 1910, 1.

1.4. INTERNETOVÉ PRAMENY

Třeboňský spolek Pěslav – Ozvěna

<http://peslavozena.tr-ops-nno.cz/>

2. LITERATURA

600 let města Třeboně, Třeboň 1976.

ALLEAU, René, *Tajné společnosti: jejich vznik a osudy*, Praha 2006.

ANTL, Theodor, *Průvodce po městě Třeboni a nejbližším okolí, pak stručné dějiny města toho*, Třeboň 1902.

Atlas československých dějin, Praha 1965.

BAHENSKÁ, Marie, *Počátky emancipace v Čechách: dívčí vzdělávání a ženské spolky v Praze v 19. století*, Praha 2005.

BERÁNEK, Jiří, *Tajemství lóží. Svobodné zednářství bez legend a mýtů*, Praha 1994.

BROCKETT, Oscar, G., *Dějiny divadla*, Praha 1999.

BŮŽEK, Václav – KRÁL, Pavel (edd.), *Člověk českého raného novověku*, Praha 2006.

BŮŽEK, Václav, *Rytíři renesančních Čech*, Praha 1995.

BŮŽEK, Václav – HRDLIČKA, Josef – KRÁL, Pavel – VYBÍRAL, Zdeněk, *Věk urozených. Šlechta v českých zemích na prahu novověku*, Praha – Litomyšl 2002.

DAVID, Josef, *Kulturní a spolkový život v Pacově 1859-1914 (1918)*, bakalářská práce, České Budějovice, 2009.

Divadlo v české kultuře 19. století, Praha 1985.

DOLEŽAL, Jiří, *Česká kultura za protektorátu: školství, písemnictví, kinematografie*, Praha 1996.

DUSIL, Václav – KLIMENT, Josef, *Spolky, shromáždění a politické strany podle práva československého*, Praha 1936.

DVOŘÁK, Jiří, *K problematice vzniku, vývoje a zániku Národohospodářského sboru jihočeského 1925-1941*, Jihočeský sborník historický 63, 1994, s. 132 - 150.

- DVOŘÁK, Jiří, *K některým aspektům problematiky národohospodářských sborů v meziválečném Československu*, Moderní dějiny. Sborník k dějinám 19. a 20. století. 6, Historický ústav AV ČR, Praha 1998, s. 143-156.
- DVOŘÁK, Jiří, *K činnosti Národohospodářského sboru jihočeského – Praha v letech 1939–1941/1942*, Jihočeský sborník historický 77-78, 2008-2009, s. 389-409.
- GEBHART, Jan – KUKLÍK, Jan, *Velké dějiny zemí Koruny české XV., a, b*, Praha 2006.
- HLAVAČKA, Milan, *Zlatý věk české samosprávy. Samospráva a její vliv na hospodářský, sociální a intelektuální rozvoj Čech 1862-1913*, Praha 2006.
- HRDLIČKA, Josef, *Jak se utváří paměť. Legenda o dělení rúží a její proměny na počátku 17. století*, in: Václava BŮŽEK – Pavel KRÁL (edd.), *Paměť urozenosti*, Praha 2007, s. 68-87.
- HULE, Miroslav, *Rožmberkův Krčín a Krčínův Rožmberk*, Třeboň 2004.
- HULE, Miroslav, *Rybníkářství na Třeboňsku: historický průvodce*, Třeboň 2000.
- JANÁK, Jan, *Spolky v českých zemích do roku 1951*, in: XXII. Mikulovské sympozium 1992, Brno 1993, s. 59-93.
- JANÁK, Jan – HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – DOBEŠ, Jan, *Dějiny správy v českých zemích: od počátku státu po současnost*, Praha 2005.
- JANÁK, Jan – HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, *Dějiny správy v českých zemích do roku 1945*, Praha 1989.
- JANOUSEK, Bohumír, *Třeboň*, České Budějovice 1962.
- JINDROVI, Eliška a Jaromír, *Město, odkud pocházím*, České Budějovice 2002.
- KÁRNÍK, Zdeněk, *České země v éře První republiky (1918 - 1938)*, díl první, *Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918 - 1929)*, Praha 2000.
- KÁRNÍK, Zdeněk, *České země v éře První republiky (1918 - 1938)*, díl druhý, *Československo a České země v krizi a ohrožení (1930 - 1935)*, Praha 2002.

- KÁRNÍK, Zdeněk, *České země v éře první republiky (1918 - 1938)*, díl třetí, *O přežití a o život (1936 - 1938)*, Praha 2003.
- KLIMEK, Antonín, *Velké dějiny zemí Koruny české XIII.*, Praha 2000.
- KLIMEK, Antonín, *Velké dějiny zemí Koruny české XIV.*, Praha 2002.
- KORČÁK, Jaromír, *Vylidňování jižních Čech. Studie demografická*, Knihovna spolku péče o blaho venkova, svazek 2, Praha 1929.
- KROFTA, Kamil, *Z dob naší první republiky*, Praha 1939.
- KŘÍŽEK, Vladimír, *Obrazy z dějin lázeňství*, Praha 2002.
- KUBŮ, Eduard – SCHULTZ, Helga (Hg.), *Wirtschaftsnationalismus als Entwicklungsstrategie ostmitteleuropäischer Eliten*, Praha – Berlin 2004.
- LAŠTOVKA, Marek a kol., *Pražské spolky. Soupis pražských spolků na základě úředních evidencí z let 1895 – 1990*, Praha 1998.
- LEDVINKA, Václav – PEŠEK, Jiří (edd.), *Od středověkých bratrstev k moderním spolkům. Sborník referátů a materiálů ze 17. vědecké konference Archivu hlavního města Prahy*, Praha 2000.
- MAŠKOVÁ, Marie, *Třeboňské divadlo slaví výročí*, Třeboňský svět 4, 1993, s. 11.
- MACNULTY, W. Kirk, *Svobodné zednářství - symboly, tajemství, význam*, Praha 2008.
- MATOUŠ, František, *Třeboň*, Praha 1972.
- NOVOTNÝ, Miroslav a kol., *Dějiny vyššího školství a vzdělanosti na jihu Čech. Od středověkých počátků do současnosti*, České Budějovice 2006.
- PAVLÍK, Marek, *Vývoj spolkového života v Rakovníku meziválečném období*, diplomová práce, České Budějovice 1999.
- PSÍKOVÁ, Jiřina, *Takové byly a jsou třeboňské lázně*, Třeboň 2008.
- PSÍKOVÁ, Jiřina, *Třeboňský kinematograf aneb Bio Světozor*, Třeboňský svět 4, 2010, s. 21.
- PSÍKOVÁ, Jiřina, *Tradice loutkového divadla v Třeboni*, Třeboňský svět 10, 2009, s. 13-14.

- PSÍKOVÁ, Jiřina, *Kronika Václava Hucka: všední i nevšední události v Třeboni 1844-1854*, Vlastivědný sborník Dačicka, Jindřichohradecka a Třeboňska 18, 2006, s. 89-109.
- PSÍKOVÁ, Jiřina, *Kronika Václava Hucka: všední i nevšední události v Třeboni 1855-1865*, Vlastivědný sborník Dačicka, Jindřichohradecka a Třeboňska 19, 2007, s. 193-213.
- PSÍKOVÁ, Jiřina – ZIEGLER, Jan, *Třeboň*, Praha – Litomyšl 2009.
- ROUBÍK, František, *Ke vzniku správního rozdělení Čech z roku 1860*, Praha 1938.
- ŘEHÁČEK, Karel, *Národní jednota pošumavská (1884-1951)*, in: *České národní aktivity v pohraničních oblastech první Československé republiky*, Šenov u Ostravy 2003.
- SAK, Robert, *Rieger: příběh Čecha devatenáctého věku*, Semily 1993.
- Sborník vydaný k 45. výročí založení Národní jednoty pošumavské. Deset let národní práce v jižních Čechách po převratu*, Praha 1930.
- SHELLE, Karel, *Vývoj veřejné správy v letech 1848-1948*, Praha 2002.
- STOCKÝ, Jan (ed.), *Národohospodářský sbor jihočeský. Cíle a výsledky jeho prací*, Praha 1927.
- STOCKÝ, Jan, *Jižní Čechy. Kulturní, hospodářský, sociální vývoj a stav. Program regionální práce*, Praha 1937.
- STOCKÝ, Jan, ŠIMEK, Rudolf, Gustav (edd.), *Jižní Čechy v krajské práci*, Praha 1939.
- ŠTĚPÁNEK, František, *Vývoj samosprávy v českých zemích ve druhé polovině 19. století*, Brno 2007.
- URBAN, Otto, *Česká společnost 1848-1918*, Praha 1982.
- VONDRÁČEK, Karel, *50 let Národní jednoty pošumavské 1884 – 1934*, Praha 1934.
- VOTRUBA, Jan, *Spolkový život v Českých Budějovicích v první polovině 20. století*, diplomová práce, České Budějovice 2005.
- ZACHOVÁ, Petra, *Spolkový život v Telči na přelomu 19. a 20. století*, diplomová práce, České Budějovice 2002.

ZIMOLA, Jiří, *Boj Čechů v Čechách. (z dějin Národní jednoty pošumavské)*, b. m., b. d.

ZWETTLER, Otto, *Historickogeografický obraz jižních Čech 1900 – 1914*, Brno 1984.

SEZNAM ZKRATEK

HOJ	Hospodářský obzor jihočeský
JSH	Jihočeský sborník historický
NJP	Národní jednota pošumavská
NSJ	Národohospodářský sbor jihočeský
SOA	Státní oblastní archiv
SOkA	Státní okresní archiv
ÚSČS	Ústřední svaz československého studentstva

SEZNAM PŘÍLOH

1. Porovnání trvání aktivní činnosti jednotlivých spolků.
2. Průměrných počet členů vybraných spolků během prvních 10 let aktivity.
3. Václav Hucek. Jiřina PSÍKOVÁ, *Takové byly a jsou třeboňské lázně*, Třeboň 2008, s. 61.
4. Bertiny lázně v Třeboni. Jiřina PSÍKOVÁ, *Takové byly a jsou třeboňské lázně*, Třeboň 2008, s. 60.
5. Program slavnosti u příležitosti založení Pěslavu. SOkA Jindřichův Hradec, Pěslav Třeboň, inv. č. 14, kart. 1.
6. Oslava výročí 40 let činnosti Pěslavu. SOkA Jindřichův Hradec, Pěslav Třeboň, inv. č. 11, sign. 11-5, kart. 1.
7. Zakladatelé spolku Pěslav. Jiřina PSÍKOVÁ, *Takové byly a jsou třeboňské lázně*, Třeboň 2008, s. 45.
8. Členská legitimace Svazu českých spolků pro okrašlování a ochranu domoviny v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. SOkA Jindřichův Hradec, Okrašlovací spolek Třeboň, inv. č. 4, kart.
9. Počet obyvatel v jednotlivých okresech. Jan STOCKÝ, *Národohospodářský sbor jihočeský. Cíle a výsledky jeho prací*, Praha 1927, s. 122.
10. Podíl Čechů v celkovém počtu obyvatelstva v jednotlivých okresech. Karel ŘEHÁČEK, *Národní jednota pošumavská 1884-1951*, in: *České národní aktivity v pohraničních oblastech první Československé republiky*, Šenov u Ostravy 2003, s. 231.
11. Pozvánka na schůzi místního odboru Národní jednoty pošumavské v Třeboni. SOA Třeboň, Národní jednota pošumavská Praha, inv. č. 14, sign. I A I, kart. 1.

12. Zábavní večírek Spolku (českých) paní a dívek v Třeboni. SOkA Jindřichův Hradec, Spolek paní a dívek Třeboň, inv. č. 11, kart.
13. Stanovy Spolku (českých) paní a dívek v Třeboni. SOkA Jindřichův Hradec, Spolek paní a dívek Třeboň, inv. č. 5, kart. 1.
14. Pozvánka na sjezd studentstva do Třeboně. SOA Třeboň, Národní jednota pošumavská Praha, inv. č. 783, sign. IV A 704, kart. 62.

Název spolku	Délka aktivity v letech
Pěslav	Od roku 1863 dodnes
Rožmberk	22
Okrašlovací spolek	13
Divadelní ochotníci	18; v druhém období 49
Místní odbor Národní jednoty pošumavské	23
Paní a dívky	52
Vojeňští vysloužilci	57
Místní odbor Národohospodářského sboru jihočeského	51

Porovnání trvání aktivní činnosti jednotlivých spolků

Spolek	Průměrný počet v prvních 10 letech
Místní odbor Národní jednoty pošumavské	466
Vojeňští vysloužilci	91
Spolek paní a dívek	52
Okrašlovací spolek	73
Pěslav	149

Průměrný počet členů vybraných spolků během prvních 10 let aktivity

Václav Hucek

Bertiny lázně v Třeboni

1863. 1903.

NA OSLAVU 40 LETÉHO TRVÁNÍ SPOLKU.

»Pěvce dobra milují boží«.

Zpěvácký spolek „Pěslav“ v Třeboni,
 člen jednoty zpěváckých spolků československých,
 pořádá v sobotu dne 8. srpna 1903
 v měšťanském divadle

JUBILEJNÍ KONCERT.

POŘAD:

<ol style="list-style-type: none"> 1. Rosenkranz: Ouvertura »Pozdrav vlasti«. Pro francouzský orchestr upravil Jos. Šebelík. 2. Proslov. Přednese p. prof. Ignác Charvát. 3. Boh. Jeremiáš: »Český praporek«. Smíšený sbor s průvodem piana a harmonia. 4. B. Smetana: »Modlitba dívek«. Ženský sbor z opery »Braniboři v Čechách« s průvodem piana a harmonia. 	<ol style="list-style-type: none"> 5. B. Smetana: Duetto »Lukáše a Tomše« z opery »Hubička«. — Přednese p. Fr. Pudík a p. Fr. Kovářik. 6. B. Jeremiáš: »Hej, Slované!« Mužský sbor s průvodem piana a harmonia. 7. Dr. Ant. Dvořák: »Hymna českého rolnictva«. Smíšený sbor s průvodem piana a harmonia.
---	--

Sbory řídí sbormistr pan Josef Šebelík.

Doprovod piana z ochoty obstarají slě. M. Kuhnová, M. Majerová a p. J. Weidmann ml.,
 doprovod harmonia slě. M. Šebelíková.

Vstupné: Velká lože 5 K, malá lože 4 K, sedadlo v přízemí 1 K, k stání v přízemí 40 h, sedadlo na galerii 40 h, k stání na galerii 20 h.

Začátek v 8 hodin večer.

Předprodej lístků převzalo z ochoty papírnickví p. V. Albrechta
 a počne ve čtvrtek 6. srpna.

Tiskem Karla Brandtgera v Třeboni. — Nákl. v.

Program slavnosti u příležitosti výročí založení Pěslavu

Oslava výročí 40 let činnosti Pěslavu

Zakladatelé spolku Pěslav

Členská legitimace Svazu českých spolků pro okrašlování a ochranu domoviny v Čechách, na Moravě a ve Slezsku

Počet obyvatelstva v jazykově smíšeném území jižních a západních Čech v letech 1880—1921 podle obcovací řeči a národnosti v absolutních číslech. (Politické okresy.)

Z obyvatelstva bylo napočteno v roce

Číslo	Okres	1880		1890		1900		1910		1921	
		podle obcovací řeči		podle obcovací řeči		podle obcovací řeči		podle obcovací řeči		národnosti	
		české	něm.	české	něm.	české	něm.	české	něm.	české	něm.
A. Západní Čechy.											
1.	Domažlice	38.533	9.641	37.179	9.068	37.837	8.623	39.946	8.515	39.033	7.707
2.	Klatovy	58.610	13.437	56.944	13.102	58.304	16.313	60.923	17.211	60.369	17.308
3.	Kralovice	28.421	6.879	28.258	6.766	28.158	6.293	29.015	6.178	29.112	5.782
4.	Lázně Mar.	—	—	—	—	—	—	14	31.656	531	29.792
5.	Planá	—	36.758	49	35.507	86	34.039	73	34.092	375	33.167
6.	Plzeň	113.782	8.856	128.019	10.426	120.623	10.821	143.591	11.763	157.209	8.269
7.	Podbořany	1.346	40.738	1.064	40.604	1.279	41.454	1.350	42.280	5.163	37.507
8.	Stříbro	7.546	52.046	9.282	55.216	10.811	56.303	12.938	59.864	19.966	54.149
9.	Sušice	30.622	26.838	31.073	27.852	31.703	22.947	31.760	21.379	31.195	19.994
10.	Tachov	58	42.151	62	40.588	61	41.187	26	43.152	293	41.689
11.	Teplá	14	32.727	54	36.247	43	37.321	9	26.478	137	24.935
12.	Týn Horšovský	8.777	36.144	9.046	36.014	10.447	35.902	11.154	38.024	12.406	36.392
13.	Žlutice	437	30.430	441	29.055	389	28.464	562	28.232	656	26.846
B. Jižní Čechy.											
14.	Budějovice České	66.484	19.294	73.841	18.693	83.798	23.120	95.317	24.929	108.294	12.827
15.	Hradec J.	27.728	26.862	28.272	25.037	29.117	23.860	30.017	22.293	29.166	18.313
16.	Kaplice	2.757	51.858	2.435	51.219	2.547	50.944	2.848	50.840	4.893	45.357
17.	Krumlov Č.	15.701	41.864	15.423	42.718	15.424	44.322	15.729	45.161	16.295	42.106
18.	Prachovice	38.645	36.258	37.189	35.934	36.807	36.407	37.740	36.127	37.692	32.795
19.	Třeboň	45.786	1.267	45.180	1.438	46.563	1.311	47.383	1.375	52.752	2.346
C. Ostrov německobrodský.											
20.	Brod Německý	62.629	12.021	63.721	11.578	63.237	12.363	38.809	11.506	41.855	8.643

Počet obyvatel v jednotlivých okresech

Podíl Čechů	Soudní okresy
0 %	Bezručice, Planá
1 %	Vyšší Brod, Hostouň, Horní Planá, Poběžovice, Přimda, Tachov, Volary
1–10 %	Nová Bystřice, Hartmanice, Nové Hrady, Jesenice, Nýrsko, Stříbro, Touškov, Žlutice
10–20 %	Dobřany, Chvalšiny, Kaplice, Štoky
20–30 %	Stod
30–40 %	žádný
40–50 %	Kašperské Hory, Český Krumlov, Horšovský Týn, Vimperk
50–60 %	České Budějovice, Manětín, Prachatice
60–70 %	žádný
70–80 %	Domažlice, Jindřichův Hradec
80–90 %	Kdyně, Plzeň, Sušice, Třeboň
90–100 %	Německý Brod, Klatovy, Kralovice, Netolice, Polná, Příbyslav, Trhové Sviny

Podíl Čechů v celkovém počtu obyvatelstva v jednotlivých okresech

Pozvání.

Jednatelský odbor
třeboňské skupiny Nár. Jednoty Pošumavské

se souhlasem ústředního výboru
svolává na neděli dne 24. října
1909 na 9^{1/2} hod. dopol. do zasedací
síně okres. zastupitelstva v Třeboni

schůzi delegátů odborů

ve skupině sdružených

s tímto programem:

- I. ^{Zprávy} Úvahy o vykonané práci odborů skupiny v posledním období.
- II. Úvahy odboru o práci budoucí.
- III. O rozšíření, utužení a prohloubení menšinové organizace naší skupiny.
- IV. O sčítání lidu.

Na schůzi bude zastoupen ústřední výbor místopředsedou
Jednoty panem M. Titěrou.

Zveme na tuto schůzi, která jest veřejná, nejen delegáty
odboru své skupiny, ale i zástupce bratrských odborů sou-
sedních a všechny přátele českých menšin.

**Přičiňte se, by účast na schůzi odpovídala důle-
žitosti projednávané látky!**

Odbor Národní Jednoty Pošumavské v Třeboni,

15. října 1909.

Joža Večerník,
jednatel.

Alex. Korb,
předseda.

Pozvánka na schůzi místního odboru Národní jednoty pošumavské v Třeboni.

Spolek paní a dívek českých v Třeboni

pořádá ve čtvrtek dne 12.
prosince 1907

zábavní večírek - ve prospěch vánoční nadílky.

□ □ ════════════ □ □ □ ════════════ □ □

POŘAD:

1. Přednáška p. prof. Dr. *Jos. Pospíšila*: „**Od Krkonoš k Adrii**“, provázená 60 světelnými obrazy.
2. *B. Smetana*: Dvojzpěv Jeníka a Mařenky z „**Prodané nevěsty**“ — pí. Mař. Killmaierová a pan Em. Smrž.
3. *Ant. Dvořák*: „**Žertem**“ (z »Poetických nálad«), klavír — sl. Mař. Khunova.
4. *J. S. Machar*: **Dva listy** — recituje pí. Květosl. Kocourková.
5. a) *Ch. Beriot*: **Baletní scena**,)
b) *Kalivoda*: **Valčíky**,) p. Václ. Hronek.
6. *Rozkošný*: Romance z opery „**Svatojanské proudy**“ — zapěje p. Em. Smrž.

*Doprovod na pianě ochotně převzala slečna
Mařenka Khunova.*

- Sál právouárečného měšfanstva. -
□ □ Začátek o půl 8. hodině večerní. □ □

USTUPNÉ: rodina 2 K,
osoba 1 K.

Zábavní večírek Spolku (českých) paní a dívek v Třeboni.

STANOVY
českých
spolku paní a dívek
V TŘEBONI.

— § 1. —

§ 1.

Účel spolku

jest působení k obecnému blahu, zejména šíření vzdělanosti mezi paními a dívkami, pěstování hospodářství domácího, pěstování ušlechtilé zábavy, podporování podniků všeobecně humánních.

Stanovy Spolku (českých) paní a dívek v Třeboni.

Pozvánka na sjezd studentstva do Třeboně.